

Innhold

Forord.....	1
Kapittel 1: Innledning.....	3
1.1. Bakgrunn for valg av tema	4
1.2. Oppgavens hensikt og problemstilling	5
1.3. Begrepsavklaringer.....	6
1.4. Tidligere forskning	8
1.5. Videre oppbygging	10
Kapittel 2: Teori	13
2.2. Relasjonell makt	14
2.5. Honneth	17
2.6. Individualisme og kollektivism.	19
Kapittel 3: Forskningsmetodisk tilnærming	21
3.2. Fenomenologi.....	22
3.3. Nærhet og distanse	22
3.4. Utvalg	24
3.5. Intervju	25
3.6. Analyse og databehandling	26
3.7. Metodekritikk: Reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	27
3.8. Etikk: informert samtykke, konfidensialitet, konsekvenser og forskerens rolle	29
Kapittel 4: Empiri og drøfting	31
4.1. Tilhørighet.....	31
4.2. Kulturell variasjon.....	36
4.3. Relasjoner og samspill.....	39
4.4. Språk og utdanning.....	42
4.5. Forebyggende nettverksarbeid.	45
Kapittel 5: Avsluttende kommentar	48
Litteraturliste	50

Forord

En lang prosess går mot slutten. Å skrive masteroppgave i tillegg til å være pedagogisk leder i barnehage, mamma, kone, datter, m.m. er ikke noen lett oppgave. Derfor har jeg nesten tåret i øynene når jeg nå endelig kan si meg ferdig. Jeg vil takke alle som har støttet meg på denne veien, både kollegaer, medstudenter, forskningsdeltakerne og spesielt min veileder Sonja Kibsgaard. Takk til min familie som har hatt stor tålmodighet med meg når jeg har slitt mest med motivasjonen.

Prosessten har vært lang og til tider meget frustrerende. Det har vært perioder der jeg har vært usikker på om jeg ville komme i mål. I myldelet av teorier, diskusjoner og tanker jeg har hatt, har jeg virkelig fått utviklet meg både som pedagog og menneske. Det har vært fantastisk å få mulighet til å fordype meg i et tema som jeg er engasjert i.

God lesing!

Klæbu 21. oktober 2017

Gunilla Eide Isaksen

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Kapittel 1: Innledning

Et godt samarbeid med foreldrene er en av forutsetningene for at barn skal oppleve tillit, trygghet og glede av å gå i barnehagen. Barnehagens samfunnsmandat er at «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling»(Lov om barnehager, 2006). Barnehagen er pliktig til å samarbeide med hjemmet. Samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet påvirker barnet på flere områder. Barn som opplever godt samspill mellom de voksne som er rundt dem, vil speile seg i disse. Barn lærer av måten de voksne forholder seg til hverandre på. Måten vi anerkjenner barnets foreldre vil påvirke barnets opplevelse av seg selv og de som betyr mest for dem, nemlig foreldrene.

Samarbeidet mellom innvandrerforeldre og barnehageansatte kan være utfordrende fordi forskjell i språklig og kulturell bakgrunn ofte er stor. Det kan være uenighet i forhold til for eksempel barneoppdragelse eller i hvor stor grad man kan involvere seg i pedagogikken (Glaser, 2013 s. 16). Enkelte viser stor tillit til barnehageansattes profesjon, mens andre kanskje er usikker på hva som forventes av dem, bruker barna som tolk og deltar ikke på de arenaene der de kan bli kjent med andre foreldre. Min erfaring er at foreldre med flerspråklig bakgrunn er like forskjellig som etnisk norske foreldre. Det er ikke alle etnisk norske foreldre som er like involvert i barnas hverdag i barnehagen. Min erfaring er at ansatte i barnehagen ikke gjør nok for å inkludere minoritetsfamilier i barnehagelivet. Dette kan ha ulike forklaringer som for eksempel personalets erfaring, tid og kompetanse. Det kan være frykt for det fremmede, ukjente og for forandringer i det som allerede er trygt og forutsigbart (Eriksen, 2002 s.67.)

Barnehagen er en møtearena for barn, foreldre og ansatte med ulik bakgrunn, forutsetninger og behov. Det norske samfunnet og barnehagesektoren har i de senere årene vært gjennom store endringsprosesser. I 2009 fikk alle barn i Norge rett til barnehageplass og det ble innført maksimalpris på barnehageplass. Dette førte til at søknadene om barnehageplass økte og en storstilt utbygging av barnehager tok til(Seland, 2012 s.116). Søknadene fra familier med minoritetsspråklig bakgrunn var en del av denne økningen. I 2016 var det 46 000 minoritetsspråklige barn i barnehage, en økning på 7 prosent fra året før. Andelen minoritetsspråklige barn mellom 1 og 5 år i barnehage i forhold til barn i samme alder med

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

innvandrerbakgrunn var 76 prosent i 2016, 2 prosentpoeng høyere enn i 2015(SSB). Økningen av barn med minoritetsspråklig bakgrunn er med på å forme hverdagen i barnehagen. I Rammeplan for barnehagen fremheves betydningen av arbeidet med det kulturelle mangfoldet:

Geografisk mobilitet og en økende internasjonalisering har medført at det norske samfunnet er langt mer sammensatt enn tidligere. Det er derfor mange måter å være norsk på. Det kulturelle mangfoldet skal gjenspeiles i barnehagen. Sosiale, etniske, kulturelle, religiøse, språklige og økonomiske forskjeller i befolkningen medfører at barn kommer til barnehagen med ulike erfaringer. Barnehagen skal støtte barn ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger (KD, 2011 s. 7).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg er oppvokst i et lite tettsted i Nord-Norge der det var mottak for flyktninger. Til tross for at flere av barna gikk på samme skole som meg, opplevde jeg at det var vanskelig å bli kjent med flyktningbarna. Dette kan ha mange ulike årsaker. Det som er annerledes og fremmed kan ofte være utrygt, og blir dermed noe man unngår. Opplevelsene jeg hadde i møte med disse flyktningene var positive, men jeg opplevde at samfunnet rundt la lite til rette for at vi skulle bli kjent med familiene. Det jeg har hatt med meg helt fra barndommen av, er at alle mennesker er like mye verdt. Uansett kulturell og religiøs bakgrunn har alle rett til å bli hørt, få være en del av et fellesskap, oppleve glede og trygghet i livet. (<http://www.fn.no>)

Jeg har jobbet de siste 16 årene som pedagogisk leder i en barnehage der det er høy andel av familier med annen kulturell bakgrunn enn norsk. Dette har vært familier som allerede er innvilget opphold i Norge, og er ofte godt etablert. Møtet med disse familiene kan være både spennende og utfordrende. Spennende fordi jeg opplever at dersom jeg tar meg god tid til å bli kjent med dem, lærer jeg mye nytt både når det gjelder andre menneskers tanker, holdninger og verdier, men også utfordrende fordi det kan sette mine egne standpunkter på prøve. Mine refleksjoner rundt det jeg har lært, kan endre måten jeg jobber med familien på. Det kan også endre hvordan jeg jobber med barnet og barnegruppen. Altså den kunnskapen jeg tilegner meg i samtale med foreldrene, kan endre måten jeg utøver min profesjon. Jeg har erfart at et

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

godt samarbeid med innvandrerforeldre er med på å gjøre barna stolt av sin egen kulturelle bakgrunn. Når voksne i barnehagen løfter fram enkeltbarnets ressurser, for eksempel i forhold til at de har annet morsmål, kan det være med på å gjøre barna trygge på egen identitet.

Individet formes i samspill med andre. Helt fra vi er spedbarn er vi avhengig av samspillet med nære omsorgspersoner. Selv fra fødselen av er vi med på å forme omgivelsene våre. Både nonverbale og verbale uttrykk gir signaler til omgivelsene om hvilke behov vi har.

Både barn og voksne mennesker ønsker å være del av et fellesskap. Det er viktig for menneskers identitetsutvikling at vi kan identifisere oss med andre. Jeg fikk spørsmål fra ei mor med minoritetsbakgrunn om barnet hennes skilte seg ut fra de andre barna på noen måte? Min umiddelbare tanke var at det er flott at vi er forskjellige, men jeg opplevde at denne moren hadde en reell frykt for at hennes barn ikke var som andre barn. At hennes barn ikke var del av fellesskapet. Voksne som arbeider med barn bør være oppmerksom på at fokuset på at vi alle er forskjellig, ikke blir stigmatiserende for enkeltbarn som har behov for å være del av fellesskapet. Samtidig blir det viktig å jobbe med at vi stort sett er ganske like og har de samme behovene for å bli sett og anerkjent.

Jeg er opptatt av hvordan voksne i barnehagen kan legge til rette for at foreldre med annen kulturell bakgrunn enn norsk, kan være med på å forme innholdet i barnehagen. Jeg ønsker å løfte fram disse foreldrenes erfaringer og opplevelser av møte med den norske kulturen, og spesielt barnehagekulturen. Hva mener de er viktig for sine barn? Hva ønsker og hva kan de bidra med i dag og i framtiden? Dette vil være sentrale spørsmål når jeg i denne undersøkelsen vil sette fokus på foreldrenes perspektiver.

1.2. Oppgavens hensikt og problemstilling

Temaet i denne oppgaven handler om å få fram minoritetsforeldres mening om hva de ser som viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet. Min hensikt er å belyse temaet slik at vi som jobber med minoritetsfamilier og barn i minoritetsfamilier skal kunne gjøre oss nye refleksjoner over den jobben vi allerede gjør. I tillegg håper jeg at mitt prosjekt kan være et nyttig bidrag til det flerkulturelle fagfeltet. Jeg ønsker å utvide min egen faglige kompetanse på et område jeg har mye erfaring med, er nysgjerrig på og ønsker å få en

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

dypere forståelse for verdien av et godt samarbeid med minoritetsforeldre. Målet er at undersøkelsen kan føre til refleksjon hos leseren, og gi større bevissthet i forhold til å være i møte med familier med flerspråklig bakgrunn, som igjen kan føre til at disse familienes kulturelle bakgrunn kan sees på og bli betraktet som en ressurs. Jeg ønsker å løfte temaet flerkulturelt arbeidet med barn og unge ved å belyse nyere forskning som kan tilføre flere perspektiver til praksisfeltet.

Strømmen av flyktninger som kommer til Europa for tiden kan føre til at de rådende diskursene i samfunnet endres. Vestlige borgere og statens gjestfrihet settes på prøve. Vi ser at FNs barnekonvensjon ikke alltid gjelder når barn blir jaget bort fra tryggheten i de landene de kommer til. Vi skal ta hensyn til barnets beste, men ser gang på gang at barn sendes ut av landet vårt og til en usikker fremtid. Debattene som skjer i det offentlige rom, påvirker oss alle. Barnehagen er en viktig inkluderingsarena. Det må den fortsatt være. Det vil komme flere innvandrereforeldre og barn til barnehagene i fremtiden. Hvordan vil vi ta imot dem?

Personalet i barnehagen kan ha en nøkkelfunksjon for å inkludere minoritetsfamilier. Møtet med barnehagen kan danne grunnlaget for at disse familiene skal kunne delta i det norske samfunnet. Jeg har tidligere gjort et lite forskningsprosjekt der jeg intervjuet en pedagogisk leder som jobbet i en barnehage med mange minoritetsspråklige familier. Problemstillingen den gang var hvordan pedagogen la til rette for inkludering i sin barnegruppe. Dette gjorde meg nysgjerrig på å høre foreldrenes tanker. Derfor har jeg valgt følgende problemstilling:

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

1.3. Begrepsavklaringer

I denne oppgavens problemstilling bruker jeg begrepene «minoritetsforeldre», «inkludering» og «det norske samfunnet». Disse begrepene har noen implikasjoner som jeg ønsker å tydeliggjøre for leseren. Begrepene kan ha ulike betydninger og innfallsvinkler, og det blir derfor viktig at jeg kommer med en presisering av hva jeg legger i begrepene.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Minoritetsforeldre er i denne oppgaven en betegnelse på en gruppe mennesker som har annen etnisk bakgrunn og et annet førstespråk enn norsk. De er både første og annen generasjons innvandrere til Norge. Begrepet minoritet har en kompleks betydning men kjennetegnes av at de ofte er i mindretall i en befolkning. Korsvold (2011 s.14-15) skiller, med utgangspunkt i offentlige dokumenter, mellom tre grupper minoriteter i barnehagen. Disse er barn med nedsatt funksjonsevne, barn i risikogrupper og barn med minoritetsbakgrunn. Mitt fokus er foreldrene til den siste gruppen, altså foreldre til barn med minoritetsbakgrunn.

Jeg bruker begrepene innvandrerforeldre, minoritetsspråklige, foreldre med flerspråklig bakgrunn, etniske minoriteter og flyktninger om hverandre. Jeg er klar over at de har ulik betydning, men velger å variere. «Ulike begreper gir ulike assosiasjoner som gjør at vi danner oss ulike bilder og oppfatninger (Sand, 2016 s. 28)». Hvilke benevnelser vi bruker er viktig å reflektere over fordi det kan virke stigmatiserende på enkelte grupper, selv om dette ikke skulle vært hensikten (Sand, 2016 s. 28).

Så tidlig som på 70- tallet ble begrepet inkludering brukt i offentlige dokumenter i forhold til funksjonshemmede barn. Begrepet ble utvidet til også å omhandle minoritetsspråklige barn i barnehagen på slutten av 2000-tallet. Mens begrepet integrering refererer mer til de rettighetene man har til f.eks. fysisk utforming, retter inkludering seg mer til prosessen ved inkludering/ekskludering (fra latin: inkludere=innbefatte) (Korsvold, 2011 s. 13). Integrering omhandler en større vektlegging av individperspektivet, med fokus på tiltak for å bli «normal». Slik jeg ser det omhandler begrepet inkludering hele prosessen rundt det enkelte individet i samspill/relasjon med sine omgivelser. Inkluderingsbegrepet innbefatter en større vektlegging av det relasjonelle aspektet mellom mennesker.

I denne problemstillingen har jeg valgt å bruke «det norske samfunnet». I dette kan det ligge en forutinntatthet i at jeg mener «de» skal tilpasse seg «oss». Jeg tenker at dette er en gjensidig prosess, der det ideelle er at vi skal påvirke og utvikle et flerkulturelt samfunn i fellesskap. Men det er faktisk slik at vi bor i Norge, og de som kommer hit må tilpasse seg visse regler vi har i samfunnet. Det stilles bestemte krav og regler til både etnisk norske og etniske minoriteter, og disse må vi følge.

Alle som bor i Norge er en del av et fellesskap og et demokratisk samfunn. Alle voksne, både foreldre og personale som jobber med barn, har et særlig ansvar for å være gode rollemodeller

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

for barn og unge. I den nye Rammeplanen står det:

«Økt mangfold og individualisering gir behov for demokratiforståelse, respekt for forskjellighet og positive holdninger til å leve sammen i fellesskap. Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta» (KD, 2017 s. 8).

1.4. Tidligere forskning

Det er gjort en del forskning i Norge der innvandrerforeldres perspektiv og tanker rundt sine barns fremtid kommer fram. A. Becher(2006 s.88) har i sin forskning funnet at foreldrene har et mangelfullt syn på deg selv som forbilder for sine barn. Dette, mener hun, kan føre til at foreldrene ser på seg selv som mangelfulle foreldre for barna sine. Becher argumenter for at mangfoldsbegrepet kan brukes for å utvide kunnskaper og se mulighetene for å få et mer demokratisk samfunn ved å la flere komme til ordet.

Becher peker på det vestlige samfunns moderniseringsprosesser som fremelsker det individuelle, rasjonaliserte og sekulariserte individet som kun tar hensyn til sine egne behov. Dette samfunnet er ikke et ideelt samfunn for alle, spesielt ikke for mange minoritetsforeldre. Noen av de ønsker ikke et samfunn der barna er i skole/barnehage fra tidlig morgen til sent på kveld og begge foreldrene er ute i jobb. Becher henviser til

“forskning og reportasjer i media som viser at innvandrere fra land i den tredje verden i mindre grad har kommet inn i de samme moderniseringsprosessene når det gjelder familieforhold, tradisjoner, normer og verdier, og at mange uttrykker motstand i forhold til disse prosessene (Becher, 2006 s.130-131).”

Individet er ikke det viktigste, men forholdet til familien og slekten er for mange overordnet. Becher er bekymret for utviklingen i det vestlige samfunn. Hun hevder vi er på vei mot et samfunn som ikke lenger vektlegger fellesskapet og tilhørigheten mellom menneskene. Det er et samfunn som ikke skaper det “gode liv”. Men hun mener at innvandrere og minoriteter

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

kan danne motkrefter til dagens utvikling. Et samfunn der individene ikke lenger har fokus på tilhørigheter til en gruppe eller familie, er en skremmende utvikling (ibid s. 131).

Det er viktig at personalet i barnehagen har kompetanse for å møte mangfoldet blant familiene. Den nasjonale satsingen *Kompetanse for mangfold 2013-2017* har et overordnet mål om at ansatte i barnehage og skoler skal være i stand til å støtte barn, elever og voksne med minoritetsbakgrunn slik at de i størst mulig grad fullfører utdanningsløpet. Satsingen er i gang i barnehager rundt omkring i hele landet. Jeg fikk nylig en mail i barnehagen der jeg jobber med forespørsel om jeg kjente til familier som kunne ha utbytte og behov for å delta på et ICDP- kurs. International Child Development Programme er et program utviklet av professorene Karsten Hundeide og Henning Rye. «Målsettingen med programmet er først og fremst å påvirke og forbedre samspeillet mellom omsorgsgiver og barn, fordi det er en sammenheng mellom hvordan barnet oppfattes av sine omsorgspersoner, og hvilken omsorg det får» (Bakken, 2016 s. 62).

Kommunen har fått bevilget midler for å gjennomføre slike kurs fra utdanningsdirektoratet. Kurset henviser til alle foreldre, og har egne opplegg for spesielle målgrupper, deriblant etniske minoriteter. Bakken (2016 s. 49-68) vektlegger i en artikkel betydningen av selvrefleksjon og en ressursorientert holdning til alle foreldre. Kunnskap om kulturell variasjon, at det er ulike måter å se verden på, er viktig for å kunne lykkes med inkludering i barnehagen. Glaser (2013 s.134) hevder at det har vært "en holdningsendring i det profesjonelle hjelpearbeidet med familien, fra en belærende til en anerkjennende holdning og respekt for familiers forskjellighet, verdsett og oppdragelsesideal". Hun mener det har gått fra en monokulturell til en flerkulturell forståelse for hvordan man møter kulturelt mangfold. Bakken henviser til en evalueringsstudie (Toverud, 2010) om ICDP- programmets virkning der personalet i barnehagen meldte om en positiv ringvirkning for foreldresamarbeidet. Hun anbefaler derfor denne metoden for at barnehageansatte kan få økt veiledningskompetanse og for foreldre.

Tidligere forskning i barnehagen har pekt på at det er tendenser til polarisering rundt mangfold og flerkultur. På den ene siden har vi de som ser mangfold som ressurs, på den andre siden de som ser det som en utfordring og et problem. Dette er også fremtredende i samfunnsdebatten (Bakken & Solbue, 2016 s. 14). *Kompetanse for mangfold*-satsingen har

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

ført til en rekke forsknings- og utviklingsarbeid på det flerkulturelle feltet. Satsingen har til hensikt å føre til økt kompetanse både på organisasjons- og individnivå og til å bedre praksisen både i lærerutdanningene, skolen og barnehagen (Bakken & Solbue, 2016 s.11-12). Det forskes på flere områder, men i forhold til foreldresamarbeid er det særlig arbeidet til Bakken, som jeg refererte til ovenfor, samt Lindhardt og Asklands (Lindhardt & Askland, 2016 s. 141-161) arbeid med foreldremedvirkning som jeg ønsker å fremheve. Lindhardt og Askland har gjennomført en undersøkelse der de har spurt minoritetsforeldre om hvordan de forholder seg til mat og måltider i barnehagen. Forfatterne understreker betydningen av god dialog med foreldrene, gjerne i grupper med andre foreldre. De mener at dette kan være en viktig inkluderingsarena.

Sand (2016 s.84) mener det er ulike grunner til at barnehagepersonell kan oppleve samarbeidet med minoritetsforeldre som utfordrende. En av grunnene er at de har liten kunnskap og forståelse av hvordan denne gruppen foreldre har det i dagens samfunn. Hun peker på at foreldrene har ulike forutsetninger for samarbeid. Det betyr ikke at de mangler forutsetninger. Foreldrene opplever inkluderingsprosessen ulikt og den kan være vanskelig for mange. Forskjellen mellom kulturen i hjemlandet og den norske kulturen kan være veldig forskjellig. For mange foreldre er det vanskelig å se at deres barn omfavner den norske kulturen og ikke lenger verdsetter sin egen.

1.5. Videre oppbygging

I det innledende kapitlet i denne masteroppgaven har jeg gjort rede for studiens tema og problemstilling. I kapittel 2 vil jeg komme inn på teoretiske perspektiver som jeg har valgt som omdreiningspunkt for å belyse oppgavens problemstilling. I den teoretiske tilnærmingen til denne teksten har jeg først valgt perspektiver rundt maktdiskurser i samfunnet. Videre fokuseres det på anerkjennelsens betydning for identitetsutviklingen. I kapittel 3 presenteres oppgavens forskningsmetodiske tilnærming. Jeg beskriver bakgrunn for valg av metode og de ulike trinnene i forskningsprosessen. Tilslutt vil jeg komme inn på hvordan jeg sikret kvalitet i studien.

I Kapittel 4 presenteres empirien og drøftingen. Jeg har valgt å kategorisere datamaterialet i

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

ulike temaer der jeg fortløpende presenterer mine funn, for deretter å drøfte disse opp mot mitt teoretiske fokus. De ulike temaene er tradisjoner, kulturell variasjon, relasjoner og samspill, språk og utdanning og til slutt, forebyggende nettverksarbeid. Hensikten er å få fram sentrale funn som kan belyse problemstillingen på best mulig måte. Til slutt vil jeg komme med avsluttende kommentarer.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Kapittel 2: Teori

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for noen teorier og perspektiver som jeg finner særlig interessant for å belyse min problemstilling som er: Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet? Teoriene er en del av de poststrukturelle perspektivene som har fått oppmerksomhet både i pedagogisk, sosiologisk og filosofisk vitenskapsproduksjon de senere årene. Teoriene som blir presentert her danner grunnlaget for empiri og drøftingene mine i kapittel 4.

For å belyse det relasjonelle aspektet i menneskets identitetsutvikling, har jeg valgt kjernebegrep i Axel Honneths sosialfilosofiske teori. Individets utvikling av identitet i samspillet og i anerkjennelsesprosesser med andre er viktig for å oppleve å erfare at man er inkludert. Kjernebegrepene er den private sfæren, rettsfæren og den solidariske sfæren. Motsatsen er krenkelse.

Den franske filosofen og samfunnsstenkeren Michel Foucaults perspektiver i forhold til samfunnets maktdiskurser blir berørt. Camilla Andersen(2015) har skrevet en doktoravhandling der hun peker på noen interessante begrep som hun mener er sentrale for å diskutere rådende samfunnsdiskurser. Hun mener de er relevante for barnehageansatte å reflektere over. Begge teoriene, både Foucault og Honneth har egne vitenskapsteoretiske røtter, diskusjoner og nyanser som jeg ikke vil berøre. Jeg velger å fokusere på noen av kjernebegrepene i teoriene som jeg finner særlig relevant for å få svar på min problemstilling.

2.1. Diskursens makt

En enkel forklaring av begrepet diskurs er å si at det er en bestemt måte å tenke, snakke om og forstå verden, eller et utsnitt av verden, på. Diskurs er ulike tankesett og praksiser som er satt i system (Becher, 2006 s. 159).

Helt siden “Temaheftet om språklig og kulturelt mangfold” kom i 2006 har den rådende holdningen til flerkulturelt arbeid i barnehagen vært sentrert rundt diskursen om ressursorientert eller problemorientert praksis. Noen forskere har den senere tid tatt til ordet for å utvide disse perspektivene. Spesielt synes jeg Camilla Andersens doktoravhandling

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

kommer med interessante perspektiver som jeg opplever kan være et tilskudd til rådende diskurser i samfunnet. Hun presenterer perspektiver som hun mener kan være til hjelp for barnehageansatte i arbeidet med kulturell mangfold. Spesielt er begrepet «rase» trukket fram. Disse begrepene mener hun kan være sentrale innenfor flere felt enn det flerkulturelle, som for eksempel i forhold til språk, etnisitet, kjønn, seksualitet, osv.

Andersen peker på at i tillegg til de rådende begrepene innenfor flerkulturelt arbeid i barnehagen(ressursorientert og kultursammenligning), kan det være verdt å vie oppmerksomheten mot andre begreper. Hun hevder at slik det fremstår i dagens samfunn er anerkjennelse og respekt for andre menneskers kultur, livssyn og språk noe som det fokuseres på i barnehagen. Mens det er stille rundt begreper som omhandler f. eks. rase. Hun viser til en fortelling fra en kronikk i Aftenposten i 2010 om Sarwar som var med sin sønn til skolen første skoledag. Sarwars sønn var født og oppvokst i Norge(i likhet som Sarwar) og norsk var morsmålet hans. Hun opplevde at til tross for at hun sa fra om dette, ble de bedt om å fylle ut skjema for minoritetsspråklige. Hun opplevde at på grunn av deres utseende, var det forhåndsbestemt hvilken gruppe de tilhørte. Faktorer som utseendemessige forskjeller (hudfarge og hårstruktur) hadde altså betydning for hvilken gruppe hennes familie tilhørte. Hun opplevde at hennes selvbilde fikk seg en knekk denne dagen og hun problematiserer familiens muligheter for å få «være norsk.» Andersen mener altså at fraværet av begrepet «rase» i den nordiske barnehagedebatten kan være med på å problematisere arbeidet med flerkulturell pedagogikk.

At det er stille rundt «rase», kan sies å tåkelegge at «rase» er betydningsfullt. Og det kan også skjule rasialiserende prosesser under andre ord som kultur, språk og forskjellighet. Dette scenarioet tenker jeg at er medvirkende til at «rase» ikke er skjøvet fram som en relevant kategori i en norsk barnehagefaglig kontekst. Slik jeg oppfatter «situasjonen» er «rase» til stede i den sosiale virkeligheten som en stor elefant i rommet (Andersen, 2015 s. 36).

2.2. Relasjonell makt

Personalet i barnehagen har, i kraft av sine posisjoner, mye makt i relasjonen til både barn og foreldrene. Dette leder meg inn på den franske filosofen og idehistorikeren Michel Foucault sine tanker om makt og diskurs. Jeg vil bruke hans teori for å belyse maktbrukets

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

konsekvenser for identitetsutviklingen. Foucaults forfatterskap er omfattende, men jeg har i denne oppgaven valgt å fokusere på hans tanker omkring hvordan maktrelasjoner konstituerer seg i ulike institusjoner. Han fokuserer på diskursene (jmf. Kap.2.1) som vi omgir oss med og mente at vi må stille oss kritiske til dem. Foucault mente at det menneskelige begjæret begrenses av de rådende diskurser som til enhver tid finnes i samfunnet. Vi holdes nede ved hjelp av utelukkelsesprosedyrer, som for eksempel forbudet. Forbudet mot å si det vi ønsker å si i alle sammenhenger, og at ikke hvem som helst kan snakke om hva som helst. Diskursene kan synes uproblematisk, men er en måte for samfunnet å utøve makt mot innbyggerne (Foucault, 1970 s.9-14). «Diskurser fører til en institusjonaliserende måte å tenke på, og fungerer derfor som sosiale rammer for hva som kan sies i forhold til bestemte ting» (Gjervan, Andersen og Bleka, 2012 s. 40-41).

Sand (2016 s.89-92) bruker begrepet myndiggjøring når hun refererer til samarbeidet med minoritetsspråklige foreldre. I dette ligger det at personalet i barnehagen må ha «en målsetting om å gjøre umyndiggjorte grupper i stand til å hevde seg, få innflytelse over sitt eget liv og gjøre seg gjeldende i samfunnet (ibid. s. 89-90)». Barnehagen bør jobbe for å gi foreldrene selvtillit og gjøre dem trygge i foreldrerollen. Hun hevder at relasjonen mellom foreldre og barnehagepersonalet er et asymmetrisk forhold, spesielt i forhold til minoritetsspråklige foreldre. Gjennom sin kunnskap til institusjonen; barnehagens tradisjoner, rammer og regelverk har personalet definisjonsmakten. De har også et fortrinn fordi de behersker språket som gjelder innenfor institusjonen. Minoritetsspråklige foreldre har ulike erfaringer fra samarbeidet med det offentlige i sine hjemland. Flere har erfaringer med at man ikke kan stole på det offentlige. Det er viktig at personalet har kunnskap om dette for å kunne møte foreldrene på en hensiktsmessig måte.

2.3. Samarbeid

Gjennom hele min yrkesutøvelse har jeg vært opptatt av relasjoner mellom menneskene i barnehagen. Jeg har vært opptatt av hvordan vi påvirker hverandre, men også av hvordan vi påvirkes av samfunnet rundt. Barnehagen kan oppleves som et eget univers, men vi påvirkes og påvirkes av samfunnet rundt oss. Forståelse og empati for andres synspunkt, levested og ståsted har vært et viktig i mitt arbeid. Både som pedagogisk leder for kollegaer og barn, men

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

også i møte med foreldregruppen. «Klafki (2005 s. 81) hevder at empati ikke bare handler om blindt å forstå den andre. Han mener at en ikke trenger å anerkjenne ethvert perspektiv hos den andre, men også stille seg kritisk til det, og gjennom argumentasjon søke å komme fram til en felles forståelse og dermed ny innsikt (Kibsgaard, 2011 s. 134)». Min erfaring er at jeg ofte har blitt utfordret i forhold til foreldresamarbeidet, spesielt i arbeidet med minoritetsforeldre. Resultatet har vært at jeg har fått utvidede perspektiver. Samarbeid med foreldre er noe av det viktigste i barnehagen og har stor betydning for kvaliteten på barnehagetilbudet. Et godt foreldresamarbeid krever god personlig kompetanse og evne til å opptre profesjonelt (Glaser, 2013 s. 15).

2.4. Identitetsutvikling og anerkjennelse.

Etter terrorangrepet i Oslo i 2011 var det et folkehav av mennesker som sto samlet mot angrepet på våre norske verdier. Stortingsmelding nr. 6 (2012-2013) fremhevet betydningen av at Norge er et mangfoldig samfunn der mennesker skal oppleve tilhørighet og respekt for den de er innenfor norske lover og regler. «Møtes et menneske med respekt for egen person og bakgrunn, reduseres behovet for å lukke seg inne. Opplever individer at de behandles rettfærdig, er de mer tilbøyelige til å utvikle en tilhørighet til det samfunnet som behandler dem slik (St.meld. nr. 6 s.103)».

Alle mennesker trenger å bli sett, lyttet til og føle tilhørighet til fellesskapet. Det er i dette fellesskapet, for eksempel som barn i barnehagen, at vi utvikler vår identitet. Jeg ser identitetsutviklingen og behovet for anerkjennelse i nær sammenheng med inkluderingsbegrepet. Jeg tenker at vår identitet utvikles i relasjon og samspill med andre mennesker. Det er i dette samspillet forutsetningen for vår opplevelse av hvorvidt vi er inkludert eller ekskludert oppstår. Dette leder meg til den tyske sosialfilosofen Axel Honneths teori om anerkjennelse som jeg også har valgt som faglig fokus i denne oppgaven.

Begrepet anerkjennelse har vært mye brukt i barnehagefaglig sammenheng gjennom professor Berit Baes forskning på relasjoner mellom barn og voksne i barnehagen. Hun bygger på Anne Lise Løvlie Schibbeys modell som introduserer en tenkning rundt individets selv- og relasjonsutvikling. Løvlie Schibbey står bak omfattende publikasjoner og har fremhevet

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

begrepet anerkjennelsens dialektikk. Hun mener anerkjennende relasjoner er en forutsetning for utvikling fordi den både gir rom for tilknytning og bekreftelse. «Anerkjennelse innebærer å kunne akseptere motsatte og paradoksale perspektiver. Dette igjen forutsetter toleranse for det udefinerte og evne til å leve i relasjoner som et både- og – fenomen, og ikke som et enten- eller- fenomen» (Bae og Waastad, 1992 s. 25). Det å være i relasjon til andre mennesker er utfordrende og gjør oss sårbare. Det forutsetter at man kjenner seg selv godt og at man evner og både gi og ta i samspillet. Det er i relasjon til andre at vi blir autonome.

Sentralt i Baes forskning er hvordan samhandlingen mellom barn og voksne i barnehagen kan forstås som enten romslige eller trange kommunikasjonsmønstre (Bae, 2011 s.104-129). Anerkjennelsens betydning for samspillet mellom barn og voksne i barnehagen kan ha overføringsverdi til foreldresamarbeidet.

2.5. Honneth

Den tyske sosialfilosofen Axel Honneth har gjennom sin karriere utviklet en teori som han mener kan være nyttig for å systematisere og analysere anerkjennelsesbegrepet. Han vektlegger betydningen av sosiale relasjoner for at mennesker skal utvikle sin egen identitet og realisere sitt fulle potensial. Det er i samspill med andre man dannes som et helhetlig menneske og kan tre fram som et selvstendig subjekt. Jeg mener teorien er relevant for å belyse min problemstilling i denne oppgaven.

Honneth vektlegger at individet må få erfare de ulike sfærene for at subjektet skal utvikle sin identitet. Disse sfærene er den private sfæren, den rettslige sfæren og den solidariske sfæren. Anerkjennelsen innenfor hver sfære utgjør et ontogenetisk trinn i individets utvikling fordi det må erfare alle formene for anerkjennelse for å bli et helt menneske (Honneth, 2003 s.14).

Før jeg går videre med å beskrive sosialfilosofen Honneths teori om anerkjennelse vil jeg si noe om hans bakgrunn og hvem han bygger sine filosofiske betraktninger på. Honneth er sterkt inspirert av filosofen Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Tanken om anerkjennelse er sentrert rundt to prinsipper; at mennesket har en ukrenkelig verdi og at hvert individ har en egenverdi og et utviklingspotensial (Skoglund & Åmot, 2012 s.19). Å bli anerkjent som et individ er helt sentralt for å utvikle selvtilit, sin autonomi. Individet blir til i samspill med andre og det er i dette gjensidige avhengighetsforholdet at mennesket utvikler sin egen

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

identitet.

Honneths (2003) kritiske sosialfilosofi finner jeg særlig interessant som refleksjonsgrunnlag for en diskusjon rundt anerkjennelsens betydning for identitetsutvikling. Spesielt finner jeg de ulike sfærene han skisserer spennende i forhold til mine funn. De ulike anerkjennelsesformene forutsetter hverandre, og er også forutsetningen for et fullt ut integrert samfunn. Om et samfunn lykkes i å være solidarisk avhenger i følge Honneth av om man klarer å integrere borgernes forskjellige verdihorisonter, prestasjoner og ferdigheter.

Barnehagen er på mange måter et samfunn i miniatyr. Jeg mener derfor det er relevant å reflektere over hvilken rolle og ansvar barnehagen har i forhold til å tilrettelegge for å fremheve foreldrenes ulike verdier og erfaringer. De gjensidige prosessene som skjer i samfunnet, både på mikro-, meso-, og eksonivået påvirker hverandre i konsentriske sirkler (Qureshi, 2008 s. 140). Personalet i barnehagen bør ha et bevisst forhold til hvilken rolle de har i dette samspillet og være med på å tilrettelegge for at foreldrene kan føle at deres innspill blir verdsatt og lyttet til. Honneth opererer med tre ulike sfærer som han mener er trinn i individets utvikling for å kunne bli et fullt ut helt menneske. Disse sfærene er:

A) Den private sfæren omfatter opplevelse og erfaringer vi har i familien og med vennskap. Denne fasen skiller seg ut fra de andre fordi den danner forutsetningen for å kunne gå inn i en relasjon. Sfæren kalles også kjærlighetsfæren og innebærer at individet utvikler sin identitet gjennom et gjensidig avhengighetsforhold til signifikante andre. Forholdet mellom barn-foreldre, mellom ektefeller eller venner utgjør symmetriske relasjoner der individet erfarer tillit til egne ressurser. Individet utvikler sin selvfølelse og erfarer seg selv som en betydningsfull person som kan bidra både i nære relasjoner til andre og til samfunnet generelt. Samtidig som individet kan erfare anerkjennelse innenfor denne sfæren, kan det også erfare korresponderende krenkelser. Krenkelser i den private sfæren innebærer tilbakeholdt anerkjennelse, ignorering, omsorgssvikt og i verste fall mishandling. Dette kan føre til at individet får dårlig selvtillit og mangelfull fysisk integritet (Skoglund & Åmot, 2012 s. 21).

Den private sfæren som først og fremst knyttes til familien, men også til vennskap og kjærlighet mellom voksne. Honneth mente at ved å gå igjennom denne fasen legges forutsetningen for å utvikle sin identitet og tillit til andre mennesker.

B) Den rettslige sfæren som omfatter individets mulighet for å kunne utvikle sin egen

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

autonomi. Igjennom samspill og deltagelse i samfunnet har individet mulighet til å utvikle selvspekt og aktelse for seg selv. Anerkjennelse gis her gjennom de lovmessige relasjoner individet har tilgang til gjennom for eksempel velferdsstatens goder.

C) Den solidariske sfæren innebærer individets deltagelse i gruppen, fellesskapet eller samfunnet. I møtet med den andre vil man oppleve å bli anerkjent som en betydningsfull person. Individet deltar i samfunnet med sine bidrag på en positiv måte og blir anerkjent for sine spesielle evner og kvaliteter. Dette kan for eksempel være gjennom personens livserfaringer, prestasjoner og handlinger. På denne måten opplever individet seg verdsatt som medlem av et solidarisk fellesskap.

Honneth har et interessant syn på forholdet mellom individ og kollektiv.

“Så lenge verdsettingens anerkjennelsesform er basert på standsstrukturen, kan erfaringen av sosial utmerkelse langt på vei bare gjelde den ene gruppens kollektive identitet. Den enkelte kan anerkjennes for prestasjoner som har samfunnsmessig verdi, men disse prestasjonene er fremdeles i så liten grad løsrevet fra standens stiliserte kollektive egenskaper at det bare er gruppen i sin helhet, og ikke det individualiserte subjektet, som kan oppleve seg som gjenstand for verdsettingen.” (Honneth, 2008 s. 137).

Gjennom sine prestasjoner vil individet oppnå sosial verdsetting og dermed oppnå bedre selvtillit/selvfølelse eller selvverdsetting. Solidaritet innebærer at individene verdsetter hverandre symmetrisk:

“Å verdsette hverandre symmetrisk betyr å betrakte hverandre gjensidig i lys av verdier som gjør at de andres ferdigheter og egenskaper kan fremtre som betydningsfulle for den felles praksisen. Slike relasjoner må kalles “solidariske” fordi de ikke bare vekker passiv toleranse overfor den andre personen, men også affektiv deltagelse i det som er individuelt særegent hos ham.” (Honneth, 2008 s. 139).

2.6. Individualisme og kollektivism.

Løvlie Schibbye (2006 s. 83) skriver om eksistensialisme og de ufrie valg. For å være fri, må

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

man ikke være styrt av noe. Hun henviser til det vestlige samfunnets fokus på selvrealisering og individualisme. Friheten er nettopp at det ikke eksisterer noen mal på hva som er riktig for meg, men at vi tar våre egne valg. «Når friheten til å bestemme over eget liv blir en ide vi simpelthen overtar fra det ytre samfunn uten at det berører oss på dypere måter, er vi ufrie selv om vi prøver å være individualistiske (ibid s. 89)». Hun hevder dagens moral gjør oss alle selvopptatte og egoistiske, og fører til at vi etter hvert vil bli ensomme og isolerte. Videre sier hun at omsorg for andre ikke er viktig for dagens individualister og dette er en skremmende utvikling. Mange minoritetsfamilier er opptatt av det kollektive fellesskapets verdier. Dette kan føre til at de finner det norske samfunnet utrygt og lite inkluderende. Den tryggheten de kjenner fra hjemlandets faste rammer, finner de ikke i det norske samfunnet.

Bakken (2016 s. 58) henviser til den tyrkiske psykologen Kagitcibasi som sier at det er et skille mellom moderne vestlig kultur og mer tradisjonell kultur. I den moderne vestlige kulturen er det fokus på individualisme, mens den tradisjonelle vektlegger kollektivismen. I kollektivismen er fellesskapet viktigere enn individets interesser. Hun påpeker imidlertid betydningen av at dette ikke er en svart- hvit inndeling. Det vil være både tradisjonelle og moderne variasjoner innenfor alle samfunnslag. Det blir feil å hevde at den ene er mindre verdt enn den andre. Inndelingen kan likevel være nyttig som et redskap for oversikt og hun knytter det til familiens variasjoner og kjennetegn ved barneoppdragelse.

Disse teoretiske betraktningene har jeg valgt for å få svar på min problemstilling som er: Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet? Det teoretiske omdreiningspunktet er valgt utfra min erfaring med arbeidet i barnehagen og den faglige forankringen jeg har opparbeidet meg i min dannelsesprosess. I neste kapittel vil jeg gå inn på den forskningsmetodiske tilnærmingen jeg har valgt i denne oppgaven.

Kapittel 3: Forskningsmetodisk tilnærming

I dette kapitlet vil jeg først se nærmere på hvilken forskningsmetode jeg har valgt for å belyse problemstillingen. Deretter vil jeg gå inn på hvilke beslutninger jeg tok i planleggingsprosessen, for så å gå videre inn på en beskrivelse av utvalget og gjennomføringen av datainnsamlingen. Analyseringsprosessens ulike valg vil deretter bli gjort rede for. Til slutt vil jeg si noe om denne oppgavens reliabilitet og validitet, for så å komme med mine forskningsetiske betraktninger.

3.1. Forskningsmetode

Forskning starter gjerne med et spørsmål. Det er noe vi undrer oss over og ønsker å finne svar på. Det kan være temaer vi ønsker å belyse eller finne ut mer om. Forskningsmetode er de framgangsmåtene vi bruker for å besvare eller belyse spørsmålene vi har stilt. Det er en måte å skaffe seg mer kunnskap på (Kleven, 2014 s. 15-16).

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskningsmetode er det vanlig å skille mellom kvantitative, kvalitative og historisk forskningsmetode. Tradisjonelt har den kvantitative metoden stått sterkt og vært mest anerkjent som den korrekte måten å utføre forskning på. Innenfor kvantitativ metode vektlegges talldata og gir en beskrivelse av virkeligheten i tall og tabeller. En kvantitativ forskningsstrategi krever et relativt stort antall enheter og vil være naturlig å velge når en for eksempel skal undersøke sammenhengen mellom utdanningsnivå og inntekt (Kleven, 2014 s. 18-20).

I dag er også den kvalitative metoden blitt mer anerkjent. En kvalitativ forskningsstrategi baserer seg på tekstdata for å beskrive virkeligheten, som for eksempel utskrift fra intervju (Ringdal, 2007 s.22). Forskeren undersøker et fenomen i samfunnet og beskriver dette. Forskeren prioriterer nærhet til forskningsdeltakerne og kan være mer fleksibel i datainnsamlingssituasjonen. Dette kan føre til at forskeren får tilgang til kunnskap man ellers ikke ville ha kommet fram til og kan gå mer i dybden i feltet (Kleven, 2014 s.19).

Den tredje forskningsmetoden er historisk forskning som innebærer å rekonstruere fortida ved å samle inn et spredt materiale(kilder) og gjøre det om til meningsfulle bilder av hvordan det

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

kunne ha vært (Kjeldstadli, 1999 s. 39). Disse tre tradisjonene utfyller hverandre og gir utfyllende bidrag til ulike fagfelt. Hvilken metode man velger er avhengig av hvilken problemstilling man ønsker å få svar på.

3.2. Fenomenologi

For å belyse min problemstilling på best mulig måte, har jeg valgt en fenomenologisk undersøkelse. Fenomenologien tar utgangspunkt i individets subjektive opplevelse og forsøker å få fram deres erfaringer og opplevelser. Sentralt blir å forstå fenomener utfra forskningsdeltakerens perspektiver av omverdenen (Thagaard, 2013 s.40-41). Jeg hadde et ønske om å få fram foreldrenes tanker og meninger om hva de mente var viktig for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet. Jeg var ute etter å få fram foreldrenes perspektiv. Kvale og Brinkmann (2009 s.45) skriver at i kvalitativ forskning, er fenomenologi et begrep for og «forstå sosiale fenomener utfra aktørenes perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter.»

3.3. Nærhet og distanse

Innenfor kvalitativ forskning er det vanlig at forskeren blir betraktet som det viktigste instrumentet. Forskerens tilnærming til feltet vil være sentral for studiens kvalitet. Dette innebærer at forskeren hele tiden må være bevisst sin egen bakgrunn, holdninger og verdier for å kunne være mest mulig objektiv. Når forskeren selv gjennomfører intervjuet, oppstår en nærhet til deltakeren som ikke oppstår dersom man benytter kvantitative metoder. I kvantitative metoder har forskeren tradisjonelt distansert seg mer til deltakerne (Kleven, 2014 s.18).

For å få fram foreldrenes forståelse av virkeligheten, slik de ser og opplever den, var det mest hensiktsmessig og bruke et kvalitativt intervju. Jeg lagde en intervjuguide med hovedspørsmål og enkelte underspørsmål (vedlegg 1). Jeg valgte et semistrukturert intervju, som gav meg muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål underveis. Dette ville gi meg best mulig grunnlag for videre analyser og svar på min problemstilling. Jeg la mye vekt på egen erfaring og min nysgjerrighet når jeg utformet spørsmålene i undersøkelsen. Teori og sentrale begreper, var

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

grunnlag for spørsmålsutformingen. Jeg hadde hele tiden problemstillingen min i fokus, og la vekt på spørsmål som ville gi meg innsikt i denne.

Jeg har lite erfaring med å intervju. Jeg gjennomførte derfor et prøveintervju i forkant. Jeg brukte diktafon for å kunne få med meg alt som ble sagt. Dette gav meg muligheten til å bli trygg på spørsmålene og dermed klare å være mer avslappet. Jeg hadde et ønske om å legge til rette for at samtalsituasjonene skulle bli avslappet og uformelle. På den måten mener jeg det vil være lettere for deltakerne å være mest mulig åpne og jeg hadde muligheten for å følge opp interessante temaer underveis. (Kleven, 2014.s. 39).

Den mannlige forskningsdeltakeren kjente jeg fra før. Dette kan være med på å påvirke datamaterialet. Først og fremst gav det meg en trygghet, men det kan også ha vært med på å påvirke min objektive holdning til denne forskningsdeltakeren. En av forskningsdeltakerne var personal i barnehagen. Dette kan også være med på å påvirke prosessen. Min opplevelse av nærhet til disse informantene, kan være med på å påvirke både selve intervjuet og min tolkning. Jeg opplevde disse deltakerne som lettere å snakke med enn personen i intervju 3. Jeg tenker at de to første var mer engasjert i temaet enn den siste deltakeren, men det trenger slett ikke å være tilfellet. Det kan være flere andre årsaker, for eksempel min bakgrunn som pedagog i barnehagen. Det er viktig at jeg er bevisst dette når jeg senere skal analysere og drøfte mine funn. «Hvordan forskeren forholder seg til deltakeren, avhenger av hvilken forskningstradisjon forskeren har som utgangspunkt eller ståsted (Postholm, 2010 s.74)». Innenfor den fortolkende fenomenologiske tradisjonen, som jeg har valgt i denne oppgaven, er det vanlig at forskeren «inntar en subjektiv rolle (Kemmis 1991), noe som innebærer at forskningen blir verdiladet (Creswell 1998)». (ibid s.75). Forskeren avdekker ikke virkeligheten, men forsøker å beskrive et fenomen fra sidelinjen.

Jeg var hele tiden kritisk til min rolle som forsker. Jeg gjorde meg refleksjoner både i forkant, men også underveis i prosessen. Jeg ble både engasjert, berørt og opprørt av det som kom fram i intervjuene. Jeg var bevisst på å holde en viss distanse ved og ikke komme med egne tanker og meninger, samtidig som jeg gjorde det innimellom for å skape nærhet og vise engasjement.

Jeg undersøkte om mitt prosjekt var meldepliktig til NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste). Jeg tok rett og slett meldeplikttesten på nettsiden til NSD og fant ut at mitt

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

prosjekt ikke var meldepliktig. Jeg gjorde flere vurderinger i denne prosessen og satte meg grundig inn i hvilke forskningsetiske betraktninger jeg var forpliktet til å følge. Jeg har ikke brukt direkte personidentifiserende opplysninger i prosessen. Jeg har i tillegg endret deler av bakgrunnsinformasjonen til noen av deltakerne, slik at de ikke kan identifiseres indirekte. Jeg drøftet dette med veilederen min og vi har konkludert med at mitt forskningsprosjekt ikke var meldepliktig.

3.4. Utvalg

I denne masteroppgaven har jeg valgt å intervjuere minoritetsspråklige foreldre.

Hvor mange informanter som trengs for å få svar på en problemstilling er alltid en avveining. Det kan være en fordel og ha en mindre andel intervjuer for å få nok tid til forberedelse og analyser av intervjuene (Kvale og Brinkmann, 2009 s. 129). Jeg valgte å intervjuere 3 personer, en mann og 2 kvinner. Det var viktig for meg at de hadde gode norskspråklige ferdigheter. Jeg var ikke i en situasjon der jeg hadde muligheten til å skaffe tolk. Konsekvensen av dette er at forskningsdeltakerne var alle godt inkludert i samfunnet. Det er deres stemme som kommer fram. Dersom jeg hadde intervjuet noen jeg ikke delte språk med i så stor grad, ville det ha gitt et annet datamateriale. Likevel tenker jeg at de bidrar med interessante betraktninger for å belyse problemstillingen. Alle informantene har vært i Norge lenge, og har erfaring med å ha barn i barnehagen.

Jeg tok kontakt med en familie som tidligere har gått i barnehagen der jeg arbeider. Her fikk jeg intervjuet en mann. Det var viktig for oppgavens validitet at både menn og kvinner er representert. Oppgavens validitet omhandler hvor gyldig, sann og riktig den er når man skal sammenligne resultatet med samfunnet generelt. Samfunnet består av både menn og kvinner, og det var derfor viktig at begge kjønn var representert i undersøkelsen. I tillegg var jeg klar over at den mannlige forskningsdeltakeren hadde erfaring med å ha barn i flere barnehager og i skolen. Derfor ønsket jeg å intervjuere ham.

Jeg tok kontakt ved å sende en mail med kort informasjon om meg selv, min bakgrunn og hensikten med oppgaven. De andre to informantene fikk jeg gjennom å sende mail til en barnehage der jeg vet at de har flere minoritetsspråklige familier. En pedagogisk leder satte

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

meg i kontakt med de andre to forskningsdeltakerne. Den ene av dem var også personal i barnehagen, så hun kunne gi meg informasjon fra både personal- og foreldreperspektivet. Jeg hadde lagd et informasjonsskriv(vedlegg nr.2) som alle fikk på forhånd. Alle forskningsdeltakerne skrev under på samtykkeskjemaet(vedlegg 3). Jeg gjennomgikk innholdet muntlig med deltakerne før intervjuet startet.

3.5. Intervju

Jeg opplevde intervjusituasjonene som utfordrende iblant. Noen av informantene var engasjerte i temaet og snakket mye uten at jeg måtte stille oppfølgings spørsmål. Dette kunne være utfordrende fordi jeg ble bekymret for om opplysningene ble lite relevante for å besvare oppgavens problemstilling. En av informantene var ikke like «pratsom», og da ble det utfordrende at det kunne bli litt stille. Dette kunne vært med på å påvirke intervjuet, fordi det førte til at jeg ble litt utrygg. Likevel mener jeg i etterkant at jeg fikk mye interessante og relevante opplysninger som jeg kunne jobbe videre med. Jeg opplevde at min erfaring fra formelle samtaler i arbeidslivet, som for eksempel foreldresamtaler, var med på å gjøre meg tryggere i forskerrollen.

Under intervjuene var jeg hele tiden oppmerksom på at deltakerne skulle føle seg trygge og avslappet. Jeg forsøkte å tolke deres personlige kroppsspråk og være bevisst mitt eget. Kvale & Brinkmann (2009 s.52) skriver at selv om man tar hensyn til å skape en mest mulig åpen dialog mellom likeverdige parter, vil det være et asymmetrisk maktforhold i et kvalitativt intervju. Min bakgrunn som pedagog i barnehagen kan føre til at informanten gir meg annen informasjon enn om jeg for eksempel var barnevernspedagog. Det kan også føre til at jeg responderer underveis i intervjuet på en måte som får informanten til å fortelle noe annet, enn dersom jeg ikke hadde respondert på den måten. Forskeren kan aldri være helt objektiv i et kvalitativt intervju. Han vil alltid være en viktig deltaker og medskaper av den virkeligheten som kommer fram. Det er viktig å reflektere over dette for å ivareta en mest mulig etisk riktig fremstilling av intervjuet. De dataene som kommer fram kan også tolkes på andre måter av andre forskere enn de jeg har valgt.

Det å intervju mennesker fra andre kulturer kan være utfordrende for meg som forsker, men

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

også for deltakerne. Det faktum at intervjuet ikke er på deres morsmål kan være vanskelig. Mennesker uttrykker seg best på sitt eget morsmål og det ville nok ha vært en fordel for informantene om intervjuet kunne skjedd på deres morsmål. Kulturforskjeller mellom informant og deltaker kan være vanskelig å få øye på. Forskjeller i forhold til initiativ, direkthet, spørreformer og gester kan skape misforståelser (Kvale og Brinkmann, 2009 s.159). Jeg opplevde at intervjuene forløp på en god måte, selv om jeg opplevde at det var forskjeller på hvor mye de hadde å meddele.

Et overordnet mål for intervjusituasjonen er å skape en tillitsfull og åpen atmosfære der informanten føler trygghet. Å ta regi over intervjusituasjonen innebærer at forskeren legger til rette for at informanten skal kunne oppleve nok trygghet til å kunne dele sine erfaringer og betraktninger. Dette innebærer også rammene rundt intervjuet (Thagaard, 2013 s.109). Et av intervjuene ble tatt hjemme hos informanten, mens de to andre ble tatt i en barnehage der den ene var ansatt/ mor og den andre var mor. Dette kan ha hatt konsekvenser for hvor trygge informantene følte seg. Postholm (2010) understreker betydningen av at det er forskerens ansvar å finne et egnet sted som er skjermet for forstyrrelser. Hun mener man godt kan spørre den som skal intervjues om de vet et egnet sted. I alle tre intervjuene jeg tok, var jeg i forskningsdeltakernes hjemmemiljø og de var selv med på å bestemme dette.

3.6. Analyse og databehandling

Hvert intervju ble tatt lydopptak av og transkribert. Jeg brukte diktafon til opptakene. Jeg opplevde at det var en fordel med diktafon fordi det var lett å transkribere etterpå. Dersom jeg skulle ha notert underveis ville jeg ikke ha fått den samme kontakten med forskningsdeltakerne og jeg kunne ha gått glipp av mye av det som ble sagt. Jeg valgte å skrive på dialekt, samt å beholde setningsoppbyggingen, fordi det er mer naturlig for meg og jeg opplever at datamaterialet blir mer autentisk. Lydopptakene ble slettet etter transkribering. Det er viktig å være oppmerksom på at det transkriberte datamaterialet har sine begrensninger. Intervju er en samtale mellom to mennesker som er fysisk til stede. Resultatet er en skriftlig fremstilling av dialogen som har funnet sted og dermed forsvinner f. eks. tonefall, nonverbal kommunikasjon, o.l. Velformulert muntlig tale kan virke mindre

velformulert skriftlig (Kvale og Brinkmann, 2009 s.186-187).

Underveis i intervjuet startet jeg analyseprosessen ved å holde fokus på det området vi snakket om slik at jeg kunne komme med utdypende spørsmål underveis. Jeg forsøkte å ha et utenfra blikk slik at jeg fikk den informasjonen jeg var ute etter for å få svar på problemstillingen. I etterkant av intervjuene så jeg klart at det var fellestrekk mellom det informantene vektla. Dette kunne jeg knytte opp mot teorien jeg har valgt å fokusere på.

«Dataanalyse er en prosess hvor forskeren får mening ut av sine data. Denne prosessen innebærer at en helhet blir plukket i stykker for deretter å bli analysert (Postholm, 2010 s. 105).» Ved å bryte ned datamaterialet med å lage ulike kategorier, kan man lettere oversikt over helheten. Jeg startet med å lage merknader i margin der jeg skrev stikkord. Stikkordene jeg brukte hentet jeg delvis fra intervjuguiden, og delvis fra det teoretiske feltet. Jeg hadde gjennomført semistrukturerte intervjuer, der jeg fokuserte mye på hva forskningsdeltakerne ønsket å fortelle. Dermed var datamaterialet ulikt og ganske utfordrende å kategorisere. Jeg hadde for eksempel et spørsmål helt til slutt om de hadde noe mer de ønsket å fortelle. Da kom de tilbake med mer informasjon i forhold til temaer vi allerede hadde snakket om tidligere. Dette var jeg klar over ville skje på forhånd og jeg mener det er naturlig. Deltakerne kommer på ting de ønsker å fortelle underveis i samtalen og tenker ikke i kategorier. Kategoriene lagde jeg når jeg analyserte.

Før jeg slettet opptakene hørte jeg gjennom intervjuene to ganger. I tillegg hadde jeg lest gjennom transkripsjonen flere ganger. Jeg hadde derfor god kjennskap til stoffet og klarte lettere å velge ut hva som var sentrale kategorier i datamaterialet. Dette var viktig for å klare å finne fram til meningsinnholdet i dataene. Å ha problemstillingen i bakhodet ble viktig for å klare å holde fokus. Empirien og drøftingen blir presentert i kapittel 4.

3.7. Metodekritikk: Reliabilitet, validitet og overførbarhet

I kvalitativ forskning er forskeren opptatt av å få fram et perspektiv på virkeligheten slik den oppleves for deltakeren. Forskeren forsøker å tolke dataene for å knytte de til et teoretisk fundament. Det menneskelige aspektet i denne prosessen blir sentral og måten forskeren arbeider på i hele denne prosessen blir viktig for kvaliteten på undersøkelsen. Dette knyttes til

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

begrepene reliabilitet, validitet og overførbarhet (Thagaard, 2013 s.201-214).

Reliabilitet:

Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet. Det handler om hvor nøyaktig forskeren beskriver forskningsprosessen, slik at leseren får tillit til at forskeren har vært mest mulig objektiv. Hvilke relasjoner har forskeren til deltakerne, hvilken betydning har forskerens bakgrunn for de vurderinger som tas underveis m.m(ibid). Det er en utfordring innenfor kvalitativ forskning å oppnå høy reliabilitet fordi det menneskelige aspektet er så sentralt. Det at jeg hadde en relasjon i forkant til en av informantene kan påvirke både dataene og mine tolkninger. Dataene kan påvirkes ved at han føler seg trygg på meg og dermed forteller mer enn han ville gjort til en annen forsker. Min yrkesbakgrunn kan også påvirke informanten fordi vi har ulikt maktforhold i relasjonen. Tolkningene kan påvirkes ved at jeg vektlegger noe av det han sier i forhold til den kjennskapen jeg har til informanten, og ikke til det han egentlig sier i intervjuet. Det er viktig for forskningens reliabilitet at jeg tolker dataene mest mulig nøyaktig.

Validitet:

Validitet handler om gyldigheten av de tolkningene undersøkelsen fører til(ibid). Det handler om hvor kritisk forskeren har vært til sine egne tolkninger. Min bakgrunn og kompetanse vil prege forskningsresultatet, men som forsker må jeg forsøke å distansere meg for å være mest mulig objektiv. Min bakgrunn og kompetanse mener jeg har vært en fordel fordi det ble lettere for meg å utarbeide gode spørsmål før intervjuene, stille gode oppfølgingsspørsmål og vurdere funnene utfra relevant teori.

Overførbarhet:

Overførbarhet er knyttet til den forståelsen forskeren utvikler innenfor rammen av et prosjekt, kan være relevant i andre situasjoner(ibid). Det knyttes til vurderingen av om mitt prosjekt er relevant for andre lignende prosjekt. Hvor relevant er mine tolkninger og funn for andres prosjekter? Det kan også knyttes til hvor relevante mine teoretiske betraktninger er for andre lesere som arbeider innenfor samme fagfelt. Denne studien har for få deltakere til at det kan trekkes konklusjoner som omhandler alle minoritetsforeldre, men det kan likevel være relevant for andre å få kjennskap til. Innenfor rammene av denne studien mener jeg å ha fått

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

fram enkeltmenneskers opplevelse av virkeligheten som kan gi leseren en utvidet forståelse for hvordan det oppleves å være foreldre.

3.8. Etikk: informert samtykke, konfidensialitet, konsekvenser og forskerens rolle

I kvalitativ forskning der man kommer tett inn på menneskers liv er det svært viktig at forskeren kontinuerlig reflekterer over de etiske sidene ved prosjektet. Kvale og Brinkmann (2009 s.86-94) opererer med fire begreper innenfor etiske retningslinjer: informert samtykke, konfidensialitet, konsekvenser og forskerens rolle.

Informert samtykke

Informert samtykke betyr at deltakerne informeres om undersøkelsens formål, hovedtrekk i designet og om mulige risikoer eller fordeler ved å delta i forskningen (ibid). Deltakerne må også få vite at deltakelse er frivillig og de kan trekke seg når som helst. Jeg valgte å lese opp skjemaet om samtykke til deltakelse i forskningsprosjektet før jeg startet intervjuet. På den måten kunne jeg være sikker på at deltakerne ikke bare skrev under, men fikk informasjonen før intervjuet startet og mulighet til avklaring av spørsmål.

Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer at private data som identifiserer deltakerne, ikke avsløres (ibid). Dersom data som kan identifisere deltakerne skal offentliggjøres, må dette aksepteres av informanten. I denne undersøkelsen har jeg ikke brukt navn på informantene og de som informanten snakker om. Jeg har heller ikke brukt navn på barnehagen jeg var i.

Konsekvenser

Som forsker bør man forholde seg til konsekvensene av en kvalitativ undersøkelse både i forhold til den mulige skaden den kan påføre deltakerne, men også de fordelene som potensielt kan oppstå. Det er forskerens ansvar å reflektere over konsekvensene for deltakerne, men også for den gruppen deltakerne kommer fra (ibid). I denne undersøkelsen oen av uttalelsene kanskje virke provoserende og stigmatiserende for enkelte lesere som tilhører samme gruppe. Dette ser jeg på som sentrale funn i undersøkelsen og velger å ta dem

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

med. Derfor blir det viktig at informantene ikke kan identifiseres, verken direkte eller indirekte.

Forskerens rolle

Forskerens rolle som person, forskerens integritet, er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskapen og de etiske beslutningene som treffes i kvalitativ forskning (ibid). Det er forskerens kompetanse, engasjement og interesse for forskningsetiske og moralske spørsmål som ligger til grunn for de avgjørelsene som treffes. Forskerens etiske valg i det vitenskapelige datamaterialet som legges fram skal være så nøyaktig som mulig. I denne undersøkelsen har jeg forsøkt å benytte en etisk protokoll (ibid). Dette innebærer at jeg hele tiden har jobbet med disse fire punktene gjennom hele forskningsprosessen. Jeg har hatt min kompetanse i ryggsekken underveis og reflektert over hvilke valg jeg har tatt i prosessen. Jeg har vært engasjert ved å lese faglitteratur om temaet og drøftet mine funn og tanker med kollegaer og medstudenter. På den måten har jeg forsøkt å gjøre mitt beste for å jobbe på en mest mulig etisk riktig måte.

I det foregående kapitlet har jeg redegjort for hvilken forskningsmetodisk tilnærming jeg har brukt i denne oppgaven. I kapittel 4 vil jeg gå videre til å presentere empirien og drøfte dette i lys av teoriene som er brukt i kapittel 2.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Kapittel 4: Empiri og drøfting

Kapitlet inneholder presentasjon og drøfting av de funnene som ble gjort i de tre intervjuene jeg har hatt. Funnene drøftes i lys av teoriene som er valgt i kapittel 2. Hensikten var å få frem minoritetspråklige foreldres tanker og synspunkter i forhold til hva de mener er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet. Foreldrenes tanker om hvor godt de selv er inkludert kommer frem i datamaterialet. Hvor godt de selv er inkludert og hvilken erfaring de har av sin egen inkluderingsprosess, kan påvirke og være en forutsetning for at barna deres skal bli inkludert. De mest sentrale funnene som jeg har valgt å belyse for å få svar på problemstillingen er tilhørighet, kulturell variasjon, relasjoner og samspill, språk og utdanning og forebyggende nettverksarbeid.

Jeg har valgt å gjengi på mest mulig korrekt måte det deltakerne selv har formidlet. Derfor blir funnene presentert på deres dialekt. Jeg har brukt fiktive navn. Forskningsdeltakeren fra intervju 1 heter Ali, personen i intervju 2 heter Rahele og personen i intervju 3 Saeed. Kapitlet er delt inn i ulike overskrifter utfra hvilke funn jeg mener er mest sentrale. Funnene som blir presentert vil bli drøftet fortløpende.

4.1. Tilhørighet

Alle mennesker har behov for å oppleve seg sett og anerkjent i det samfunnet de er en del av. For å oppleve at man er en del av fellesskapet er det naturlig at man ønsker å delta i samfunnet på lik linje som alle borgerne. Innenfor den solidariske sfæren snakker Honneth om at individet ønsker å bli verdsatt som medlem av et solidarisk fellesskap. St. meld. nr. 6 (s. 103) fremhever betydningen av at alle som bor i Norge trenger og «oppleve seg som en del av det norske fellesskapet».

I alle de tre intervjuene kommer deltakerne med ulike tanker og erfaringer i forhold til kultur, kulturforskjeller og likheter. De er alle opptatt av å være en del av norsk kultur ved å delta i aktiviteter som er typisk norske. Saeed sier:

«Vi feire jo ikkje jul, men æ har juletre og ordna med julegave t ongen min. Men d e sånn vi e vokst opp. Vi hadd julestjerne i vindue.»

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Hun snakker videre om at hun ikke ønsker at sønnen skal komme på skolen etter jul uten å ha noe å fortelle:

«De(ongan) bør få føl på kos d e å feir jul. Så når de har juleferie og skal te bake på skolen så e d ikkje sånn: ka har du gjort i ferien? Nei, ingenting. Dæm skal feir jul, d e vi vældig flink t, mamma har hvert år laga pinnekjøtt eller kalkun og heile familien e samla. Sånn har d vært i alle de år. Så æ ordna julestrømpa t ongan og tantebarn, og kalender.»

Det er altså viktig for henne at barna ikke skal føle seg utenfor ved og ikke ta del i julefeiringen. Dersom barna får erfaringer med å delta i julefeiring hjemme, vil de ha noe å dele med de andre barna på skolen etter ferien. De vil kunne bidra og delta i det sosiale samspillet blant vennene. Hun fremhever det som viktig for at barna ikke skal bli såret.

«...d verste e å sår ongan. Så han gleda sæ, og e allerede bynt å tenk på ka han skal ha i julegave han.»

Saeed forteller her om sine opplevelser og erfaringer med julefeiring i Norge. Hun fremhever betydningen av at hennes sønn får delta i julefeiringen. Ved å kjøpe julegaver, pynte til jul, handle julestrømper og kalendre søker hun anerkjennelse fra personer i samfunnet rundt hennes familie. Dette er et naturlig steg på veien til en positiv identitetsutvikling både for henne selv, men spesielt for sønnen. I følge Honneths teori befinner hun seg i den solidariske sfæren der individet søker anerkjennelse for sitt positive bidrag til samfunnet.

I Saeeds uttalelser finner vi et sterkt ønske om å bli sett og betraktet som et likeverdig medlem av det norske samfunnet. Hun vektlegger familiens deltakelse i den tradisjonelle norske julefeiringen som viktig fordi hun ønsker å være en del av det norske fellesskapet. Hun føler seg norsk og vil anerkjennes for det. Jeg setter dette i sammenheng med fortellingen fra Camilla Andersens doktoravhandling (Andersen, 2015 s. 13-16). Sarwars opplevelse av at sønnen ikke ble betraktet som norsk må være vondt å kjenne på. Saeed går aktivt inn for at hennes sønn ikke skal plasseres på sidelinjen av vennene på skolen, men få være en del av fellesskapet. Dette gjør hun til tross for at familien egentlig ikke feirer jul.

Akslen (2012 s.160) skriver om den norske likhetstankegangen og henviser til begrepet *typisk norsk*. Hun mener det kan stilles spørsmålsteget om likhetsidealet kan stå i veien for respekt

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

og anerkjennelse av de familiene som ikke er nok lik resten av gruppen. Fokus på utelek, skigåing og julefeiring er eksempler på hva mange mener er typisk norsk. Saeed gjør det som er vanlig i det norske samfunnet, hun markerer jul. Dersom hun ikke gjør det opplever hun at det vil føre til mangel på anerkjennelse. Hun ønsker å tilhøre det norske samfunnet og tilpasser seg derfor de forventningene det norske samfunnet har til sine borgere.

Mennesker har ofte flere identiteter som de føler tilhørighet og lojalitet ovenfor. Det kan for eksempel være at man er iraner, kvinne, ektefelle, mor, lege og fotballspiller. Man kan føle tilhørighet innenfor flere overlappende identiteter, noe som igjen fører til at man kan endre væremåte utfra hvem man omgås. Man er kanskje en annen sammen med sin ektefelle enn man er med sin sjef. (Eriksen & Sørheim, 1994 s. 122).

Saeed opplever at det er viktig at de muslimske høytidene markeres i barnehagen som datteren går i. Selv om hun ikke feirer de selv, synes hun det er bra at tradisjonene bevares. På spørsmål fra meg om hun opplever at den tyrkiske kulturen får plass i barnehagen sier hun:

«Ja, dæm e vældi flink, de har FN daga, de feire id og newroz. D e kjæmpebra.»

Alis erfaring er at barnehagen ikke har hatt fokus på deres kultur. På spørsmålet om han opplevde at familiens kultur fikk plass i barnehagen svarer han:

«Ikke veldig mye. Fordi de fleste barn som går i barnehagen er fra Norge. Det er basert på den erfaring jeg har. Våre barn har gått på 3 forskjellige barnehager i Trondheim, så jeg ser at de fleste er fra Norge og det er naturlig. Det er forskjellige barn fra forskjellige land, så det går ikke an å ha, det er litt tilfeldig også. Det er noen barn som kommer ifra midtøsten, noen fra vest Europa, noen fra sør Amerika. Det er veldig vanskelig for barnehagen å få alle disse tingene satt sammen. Men på FN dagen, eller noen spesielle dager de satt pris på kulturen, eller maten, eller bilder fra hjemlandet.»

Saeed og Ali har ulike opplevelser av hvor mye deres hjemlands kultur ble vektlagt i barnehagene de har kjennskap til. Saeed opplever at barnehagen der hennes datter går markerer ulike kulturers høytider. Dette mener hun er bra. Alis opplevelse er at hans hjemlands kultur er lite vektlagt i barnehagen. Hans begrunnelse er interessant fordi jeg kjenner den igjen fra egne erfaringer i praksisfeltet. Fokuset kan settes i sammenheng med et

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

problemorientert perspektiv. I motsetning til å fokusere på ressursene det er å ha mange familier fra ulike kulturer i samme barnehage, blir begrensningene i stedet vektlagt.

Foucault snakker om *utelukkelsesprosedyrer* som han mener finns i samfunnet rundt oss. Han henviser til forbudet som det mest innlysende og velkjente av dem. Jeg tror ikke Ali opplevde at det var forbud mot å markere kulturelle høytider fra andre kulturer. Jeg tror heller ikke barnehagen mente det var et forbud. Det er likevel verdt å reflektere over hvilke tradisjoner og kulturer vi velger å markere i barnehagen i dagens mangfolds samfunn. Hvilke valg personalet i barnehagen gjør i forhold til hva de vektlegger kan være med på å utelukke eller inkludere minoritetsfamilier. Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver fremhever betydningen av mangfold og gjensidig respekt:

“Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (KD, 2017 s. 3).”

Rahele forteller at det var en viktig forutsetning for hennes integrering at foreldrene hennes var positiv til at de som barn fikk delta i den norske kulturen. Foreldrene fikk seg en vennekrets. Hun forteller fra sin barndom:

«D va ikkje bare oss. D har gjort at vi ongan har kommen oss længer. Vi hadd to gamle par, huska æ, som æ va vældig my t da æ va lita. Dæm kalt æ førr bestemor og bestefar, dæm va norsk da. Dær fikk æ ligg over. De hjalp foreldran mine t å kom i gang. Dæm va med på hyttetura, jor d norske folk gjør i Norge. Han kledd sæ ut som nisse og kom t oss på julaften. D e sånn man huska godt, selv om man ikkje feira sjøl, eller hadd d som tradisjon. Så va vi inkludert i det. Vi fikk vær med i kirka når d va sånn på skolen, dæm ønska vi sku lær om andre kultura.»

Hun opplevde det som en positiv erfaring at foreldrene ble godt tatt imot av andre nordmenn. Måten de ble mottatt på var positivt for hennes selvbilde som barn. Familien fikk erfaring og

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

opplevelser med det som er «typisk norsk» kultur, samtidig som de fikk venner. De kjente seg inkludert og fikk oppleve tilhørighet til andre nordmenn. Dette setter jeg i sammenheng med Honneths private sfære. De opplevelsene og den erfaringen Rahele og familien fikk gjennom vennskapet med den andre familien, ga et godt grunnlag for å bli kjent med andre nordmenn. Gode opplevelser i relasjon og samspill med andre mener Honneth danner forutsetningen for å kunne gå inn i nye relasjoner. Rahele fikk erfare seg selv som en betydningsfull person og dette bidro til å utvikle hennes selvfølelse.

Ali har også erfaringer med hvordan personer fra nærmiljøet hjalp dem mens de bodde på mottak. Han forteller:

«Vi var ute på biblioteket eller i byen også fikk vi en del norske venner. Det var mange som var interessert i å vite hvor vi kommer fra. Jeg husker to gamle damer som kom på mottaket, de var pensjonister, de kom på mottaket og gikk på forskjellige rom og snakket med flyktningene. De spurte hvor vi kom fra og var veldig interesserte. Jeg husker fortsatt den dagen.»

Honneth snakker om den private sfæren som selve forutsetningen for identitetsutviklingen. I tillegg til den nærmeste familien, vil vi også inngå slike relasjoner gjennom vennskap. Rahele og Ali har begge opplevd å bli møtt og anerkjent av personer i nærmiljøet. Rahele har opplevd at hennes foreldre knyttet nære relasjoner til mennesker i nærmiljøet, noe som tydeligvis opplevdes positivt for henne også. Ali opplevelser er knyttet til hans første erfaringer i Norge på et mottak. Dette er minner som de begge omtaler med varme og som har vært viktig for deres inkludering i det norske samfunnet. De har opplevd å bli inkludert av andre mennesker og fått bekreftelse på at de er verdifulle. Å erfare tilhørighet til andre mennesker er grunnleggende for menneskers livsverdi.

Løvlie Schibbye (2007) tar utgangspunkt i eksistensfilosofien når hun i sin bok omtaler menneskets behov for å være til i verden. Temaene eksistens, essens, det uopprinnelige, tingliggjøring, frihet, angst, død og kjærlighet omtales som sentrale for at mennesket skal kunne oppleve å være bevisste i sitt eget liv-realiserer drømmene vi bærer på. Barnet er født eksisterende, men det er omgivelsene og menneskene rundt som definerer hvem barnet er. Det er i samspill med andre mennesker vi blir til subjekter, som kan ta valg og tre fram som frie individer. Vi utvikler vår livsbevissthet gjennom evnen til selvrefleksjon og i måten vi blir

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

møtt av andre. Det er altså i samspill og relasjon til andre vi opplever tilhørighet og at vi blir verdsatt.

4.2. Kulturell variasjon

Rahele har erfaringer fra sin egen ungdomstid som hun tar opp som vanskelig. Hun opplevde at foreldrene og vennene hadde ulike forventninger til hvordan hun skulle oppføre seg. Hun forteller at hun hadde bare norske venner og ville

«gjør d aill ainneran jor. D va vældig tøft, førr hjem va d en helt ainna kultur enn den mine vænna hadd.»

Hun sier at hun «gikk ut av alt» ved å velge seg norsk kjæreste og få barn med ham. Hun opplever seg forskjellsbehandlet i miljøet fordi hun som jente tok dette valget. Det er aksept for at guttene velger norsk kjæreste, men ikke for at hun gjør det samme. Det er ulike forventninger til gutter og jenter. Hun forteller at folk hun møter har «endra heilt holdning t mæ». Det var en lang periode der hun ikke hadde kontakt med faren sin:

«Han villa ikkje ha no kontakt med mæ og skjønt ikkje kofførr æ gikk ut av familien på den måten. Fra demmes sie va d æ som gikk fra dæm, og ikkje dæm som gikk fra mæ. D va vældi tøft».

Hun forteller videre at dette har ført til at hun er opptatt av at hennes barn skal «få ha den friheten til å velge selv». Hun er opptatt av at hennes barn skal få oppleve anerkjennelse uansett hvilke valg de tar. Raheles opplevelse av å bli ekskludert fra sin far og andre personer i sitt miljø kan tolkes som krenkelser ifølge Honneths teori. Mangelen på anerkjennelse som hun opplevde da hun valgte norsk kjæreste kan sees på som krenkelse av hennes individuelle verdi. «Innenfor alle de tre sfærene bunner den manglende anerkjennelsen i forakt for menneskers verdi. Kort sagt, krenkelser i solidaritetsfæren dreier seg om at enkeltindividets eller grupperes evner ikke blir anerkjent. Følelsen av å ha betydning innenfor et sosialt fellesskap forringes, og det handler om alt fra ikke å bli hilst på til stigmatisering av hele grupper (Åmot, 2014 s. 71)».

Rahele er ansatt i barnehagen der hun har datteren sin. Hun opplever at det er mange fedre

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

som tar liten del i barneoppdragelsen. Hun mener:

«D ska ikkje bli sett ned på eller vær skam at mødren jobbe også. Og at fedren e hjem. Mang av fedren har æ aldri sett her æ. æ har hatt barnan i 2-3 år, og har aldri truffe faren. De har aldri vært innafor.»

Hun forteller:

«Ennu e d en sånn kultur der d e mor som e hjem og passe på ongan. D e hu som skal ta sæ av den damejobben. Vi hadd en far som mått gjør d ei stund fordi mor opererte foten, d syns han ikkje var så greit. Æ må jør damearbeid. D e ting som burde meir fram. At både mor og far e integrert. At mor kan jobbe med andre menn, ongan kan bli passa på av faren og. No har dæm spurt mæ, kor e dattra di nu da? Hu e hjem med faren, sir æ, han har permisjon. Faren skal da ikkje vær hjem. D e faktisk sånn i dag, æ kan si masse om d æ. D e nåkka æ syns kan bli fronta mer og at d blir meir tilbud og hjelp t at d førr ungdom ikkje e en skam å gjør d du skjøl vil, uten at det skal vær en ærekrenkelse, eller at du skal bli sett ned på av familie og omgangskrets. Mang som e like gammel som mæ og har vært i Norge like længe som mæ blir overraska over kor godt æ snakka trøndersk. Men d handla om den integreringa æ fikk som barn. Mine foreldre dæm va i jobb, dæm hadd no å gjør, dæm gikk ikkje hjem hele dagan. D trur æ har smitta over på oss, vi e da ute i arbeid, d e ikkje no galt i å vær i arbeid bægge to. D ha r hjelpe mæ t å bli så integrert i samfunnet som æ e no.»

Rahele har erfaringer fra arbeidet i en barnehage der det er mange minoritetsspråklige familier. Hennes erfaring er at fedrene tar liten del i barneoppdragelsen. Hun beskriver et lukket miljø der mødrene går hjemme med barna og har liten mulighet for å delta i arbeidslivet. Det er ikke vanlig at mødrene er i jobb og flere av dem snakker ikke norsk. Utfra måten Rahele beskriver miljøet på, tolker jeg det slik at det er liten aksept for at mødrene skal inkluderes i det norske samfunnet. Dette kan føre til stigmatisering og ekskludering fra miljøet. På den måten krenkes individets mulighet for utvikling av selvverdi slik Honneth beskriver det i den solidariske sfæren. Ved at miljøet rundt disse mødrene ikke aksepterer at de går på skole for å lære seg norsk eller får seg en jobb, kan være negativt for deres barns inkluderingsprosess. Mødrenes mulighet for å delta i sine barns sosiale nettverk med venner og ansatte i barnehage/skole forringes. De begrenses til å omgås med personer fra sitt miljø og

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

har liten mulighet for å inkluderes blant nordmenn. Det er det Rahele beskriver når hun forteller om at hun har venner på sin egen alder som snakker dårlig norsk. De har kanskje vært i et lukket miljø der deres mulighet for å lære seg norsk har vært dårligere.

Lene Wold (2017) har skrevet en rystende fortelling om en far som har drept både sin mor og en av familiens døtre i boka: “Ære være mine døtre”. Wold har tilbrakt tre år i Jordan der hun har intervjuet både faren og den gjenlevende datteren som lever i skjul for ikke å bli drept. Historien handler om hvor langt en far er villig til å gå for å forsvare sin families ære. Den gir et unikt bilde av æresdrap fra gjerningspersonens perspektiv, og viser at dette ikke handler om islam, men lovverk og tradisjoner som kan utfordres. Dessverre er æresdrap en aktuell problemstilling også i det norske samfunnet i dag. (VG 13.09.17) Det trengs videre innsats for å forebygge slike holdninger. Det er viktig at de kreftene i minoritetsmiljøene som jobber imot dette får nok støtte fra det norske samfunnet.

De fleste mennesker er opptatt av å videreformidle sin kulturelle arv til etterkommerne (Qureshi, 2008 s. 104). Familier som har opplevd flukt fra krig og forfølgelse i sitt hjemland kan bli ekstra oppmerksom på å overlevere noe av det de synes er positivt fra sin kultur til sine barn. Flere av familiene har gjenlevende slektninger som bor i hjemlandet, slik som Raheles far. Hun forteller at det var farens frykt for å fortelle sine foreldre i hans hjemland at hun hadde fått seg norsk kjæreste, som var en del av bakgrunnen for at han ikke ønsket kontakt med henne. På den måten ser vi at det også er viktig for faren å søke anerkjennelse innenfor den solidariske sfæren. Han ønsket ikke å bli stigmatisert av sine foreldre på grunn av datterens valg av kjæreste. Qureshi (2008) sammenligner migrasjonsprosessen med når man kaster steiner ut i et stille vann. Det dannes flere ringer i egne mønstre som følger sine egne lover og ikke lar seg stoppe. Slik kan man beskrive Raheles fars opplevelser. Hans ønske om å videreformidle sin kultur til sin datter ble ikke helt slik som han i utgangspunktet hadde ønsket.

Ali forteller at han har erfaringer, i sitt arbeid som tolk, med at ektefeller blir skilt når de kommer til Norge på grunn av ulike forventninger til kvinners plass i hjemmet. Han sier:

«Det er en del mannfolk som ikke aksepterer det eller ikke lar kona jobbe utenfor familien. De tenker at de må passe på barna, være husmor».

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

I dette eksemplet finner vi at Ali har noen av de samme erfaringene som Rahele med at det er en kultur innenfor flere minoritetsmiljøer der kvinner ikke skal ta del i det norske arbeidslivet. Dette blir sagt fordi forskningsdeltakerne mener dette er med på å hindre barns inkludering i det norske samfunnet. Alle deltakerne i denne undersøkelsen er godt inkludert i samfunnet. De uttaler seg kanskje ikke om sine personlige bidrag på dette området, men på bakgrunn av de erfaringene de har gjort ved å snakke og observere andre. På den måten er dette annenhåndsinformasjon. Videre tenker jeg at de vil være preget av den kulturen de har vokst opp i og at de ikke uttaler seg helt uavhengig. Jeg mener det er sentrale funn fordi de har sine erfaringer fra minoritetsmiljøet som de er en del av.

Ali forteller om en episode som han opplevde som en kulturkollisjon.

«Da vi flyttet hit var det vinter. Jeg hadde en del ting ute her, bl.a. en sofa som stod ute. Jeg var alene denne dagen, det var en nabo som jeg spurte om han vennligst kunne hjelpe meg og bare flytte den litt under tak. Han sa, nei, beklager jeg må på jobb og har ikke tid. Det kunne ta bare 1 min. Jeg kjente at jeg ikke skulle forvente noe egentlig. Men det er helt vanlig i hjemlandet, at man kan be andre om hjelp, som du ikke kjenner. Men det er kulturforskjell.»

Det virker som han opplevde dette som en ubehagelig hendelse. Han sier at han ikke burde ha forventet noe, men forklarer det med at det er vanlig i hjemlandet at man hjelper hverandre. Jeg setter dette i sammenheng med Honneths solidariske sfære der individet oppnår selvverdsetting gjennom samspill og i relasjon til andre. En slik situasjon kan kanskje oppleves krenkende ved at han ikke fikk den hjelpen han hadde forventet. Honneth skriver at de symmetriske relasjonene, som danner forutsetningen for solidaritet, ikke trenger å være gjensidig verdsetting i samme grad. "Symmetrisk må derimot bety at ethvert subjekt uten kollektive graderinger får mulighet til å erfare sine egne prestasjoner og ferdigheter som verdifulle for samfunnet:" (Honneth, 2008 s. 138). Selv om Ali opplevde episoden som ubehagelig, vil det være en erfaring han tar med seg videre.

4.3. Relasjoner og samspill

Ali legger vekt på at mennesker er forskjellige uansett hvilken kulturell bakgrunn de kommer

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

fra. Han fremhever at det viktigste er holdninger og verdiene vi har med oss. Han sier:

«Vi har til sammen 17 år i Norge. Det kan være vi er heldige, men vi har ikke opplevd noe negativt. Jeg er en person som har mye energi, eller er sosial.»

Hans fokus er på egen rolle i samspillet med andre. Han vektlegger betydningen av familiens deltagelse i det norske samfunnet som det viktigste for at de skal bli inkludert i det. Det gjelder både at barna skal gå på norsk barnehage og skole, delta i fritidsaktiviteter og være sammen med venner på fritiden. Hans fokus kan sees i sammenheng med individets utvikling innenfor den rettslige sfæren. Honneth beskriver her at individet oppnår selvrespekt ved å ta del i samfunnet rundt. Individet oppnår selvrespekt ved å bli bevisst at det kan respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av andre (Honneth, 2008 s. 128).

I denne sammenhengen ønsker jeg å påpeke barnehagens rolle i foreldresamarbeidet. At personalet i barnehagen har kompetanse og er bevisst sin rolle for å inkludere foreldrene er sentralt for at barnet kan bli inkludert. Samspillet mellom personalet og foreldrene er viktig fordi barnet speiler seg i sine foreldre. Måten foreldrene blir møtt på har stor betydning for barnets identitetsutvikling. Ved å ta foreldrene på alvor og la dem medvirke er ansatte i barnehagen med på å støtte barns inkludering.

Becher(2008) viser i sin forskning at foreldrene undervurderer sin betydning som forbilder for barna. Hun har funnet at foreldrene ser på seg selv som mangelfulle i forhold til norske foreldre. I denne undersøkelsen har jeg funnet det motsatte. Spesielt Ali fremhever foreldrerollen som svært betydningsfull for at barna skal bli inkludert i det norske samfunnet. Honneth fremhever individets erfaringer i den private sfæren som en forutsetning for å bygge grunnleggende selvtillit. Det er gjennom emosjonell og kroppslig erfaring at barnet opplever seg anerkjent som et signifikant menneske. Honneth fremhever betydningen av vennskap og voksnes kjærlighetsforhold, men først og fremst familiens. Det er foreldrenes/foresattes ubetingede kjærlighet som danner forutsetningen for barnets utvikling av identitet og personlighet.

Det er viktig for alle mennesker å oppleve seg anerkjent for den de er både av familien og samfunnet rundt. Dermed er det også av stor betydning at sentrale begreper blir løftet og diskutert i samfunnsdebatten. I Camilla Andresens doktoravhandling hevdes det at rådende

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

diskurser i samfunnet ikke diskuterer begrepet “rase”. Hun mener at i samfunnet generelt og i barnehagen diskuteres begreper som mangfold, kultur, livssyn, anerkjennelse og språk. Men det er stille rundt begrepet “rase”. Forskningsdeltakerne i denne undersøkelsen bringer heller ikke dette begrepet på bane, men jeg ble oppmerksom på følgende utsagn fra Ali:

«Som flyktning eller innvandrere føler barn seg isolert uansett, utseende, språk og adferd. De fleste stoler ikke på seg selv, er ikke selvsikre. Og det er kanskje noen som har problemer med foreldrene, eller ikke har samme sosiale nettverk som de.»

Utsagnet om at barn av flyktninger eller innvandrere føler seg isolert på grunn av utseende mener jeg kan tolkes som noe av det samme som begrepet “rase”. Sawars opplevelse ved sønnens skolestart og Alis opplevelse av at barn er isolert på bakgrunn av utseende mener jeg er sammenfallende. Spørsmålet er hva som gjøres med dette? Er dette et tema i samfunnsdebatten eller innenfor det pedagogiske profesjonsfeltet? Jeg vil, i likhet med Andersen, hevde at begrepet er den store elefanten i rommet og bør løftes fram til diskusjon. Spesielt innenfor de pedagogiske fagmiljøene bør dette løftes slik at det på sikt vil føre til endret praksis. Mennesker som opplever å bli isolert og stigmatisert vil erfare det Honneth betegner som krenkelse. Honneth mener at manglende anerkjennelse innebærer ulike former for krenkelser som kan føre til “sykdomstegn” i samfunnet. Dersom fagmiljøene som arbeider rundt barn og familier fra minoritetsfamilier ikke lykkes med inkluderingen, vil det kanskje føre til sykdomstegn i samfunnet.

Jeg vil hevde at vi allerede ser slike tegn. Ekstreme holdninger og fremmedfrykt øker og historier som for eksempel omtales i boka “To søstre” av Åsne Seierstad (2017) vitner om ungdommer som leter etter samhold og tilhørighet som bærer i feil retning. Historien omhandler de to tenåringsjentene Ayan og Leila som reiser til Syria for å slutte seg til Den islamske staten (IS). Faren deres, som i sin ungdom flyktet fra krig i Somalia til Norge, drar etter jentene i et desperat forsøk i å få dem tilbake. Men jentene nekter, og argumenterer for at de har gjort det eneste rette for dem selv og for familiens fremtid. Det er flere lignende historier både fra Norge, men også fra andre land i den vestlige verden. Unge mennesker drar til krig fordi de blir overbevist om at det er det eneste rette å gjøre. Jeg ser dette som et “sykdomstegn” i samfunnet og som viser at vi ikke lykkes i å inkludere disse ungdommene.

Raheles opplevelse er at foreldre fra minoritetsgrupper ikke deltar i det norske samfunnet.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Som ansatt i en barnehage som ligger i et nærmiljø med mange innvandrere, har hun erfaring med at foreldrene holder seg for seg selv. Hun forteller:

«Vi mærka at sælv om mange av ongan e født hær, e ikkje språke deretter. I kulturen som e rundt hær, så e dæm mange sammen, dæm e med sine egne. Dæm har familie og søskenbarn, dæm held sæ my sammen. Da e d vanskelig førr både foreldra og onga å integrer sæ med språk og norsk kultur.»

Hennes opplevelse er at i dette miljøet har foreldrene nettverket sitt blant de som kommer fra den samme kulturelle bakgrunnen. Årsakene kan ligge i at vi som mennesker søker trygghet i det som allerede er kjent fra før. Innenfor Honneths kjærlighetssfære søker individet anerkjennelse og utvikler selvtillit. Gjennom samspill og relasjon til nære familiemedlemmer og venner, dannes forutsetningen for videre utvikling. Det er helt naturlig at minoritetsfamilier søker trygghet i vennskap og anerkjennelse fra andre i samme situasjon. Men samfunnet rundt må legge til rette for og forvente at man også tar del i det norske samfunnet. Ellers vil det ha store konsekvenser for hvor godt barna blir inkludert og kan føre til et fattig og mindre mangfoldig samfunn.

4.4. Språk og utdanning

I den nye rammeplanen for barnehagen er det lagt vekt på at personalet skal støtte flerspråklige barn i å få bruke sitt morsmål i barnehagen (KD 2017 s. 24). Jeg har inntrykk av at betydningen av å lære seg morsmålet har tidligere vært et privat anliggende. Å kunne tilby morsmålsopplæring i barnehage og skole blir for dyrt for samfunnet. Sand (2016 s.136-142) skisserer en rekke argumenter som vektlegger den viktige betydningen morsmålet har for blant annet barns identitetsutvikling og foreldres trygghet. Rahele har samme morsmål som flere av barna og foreldrene i denne barnehagen. Dette mener hun er en fordel:

«Æ har brukt språket mitt masse sia æ bynnt her. Æ ser kos trygghet d gir t foreldre og onga. Æ har hatt onga som ikkje har kunna et ord på norsk. Og da står vi over hode på dæm å sir at du må klæ på dæ sjøl. Også forstår dæm ingenting av det du sier. Tænk om æ sku bli plassert midt i et fremmed land, hær vær så god, hær ska du klar dæ sjøl. Dæm henvend sæ automatisk t mæ. Førr d e dær dæm føle sæ tryggest.»

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Hun opplever at foreldrene som ikke kan norsk, snakker med henne istedenfor å forsøke å snakke med det norske personalet. Hun forteller at foreldrene blir fortvilte og kommer til henne for å få hjelp til å forstå beskjeder som blir gitt. Hun opplever at foreldrene gir uttrykk for at de forstår det som blir sagt på norsk, men at de likevel ikke gjør det.

«Æ bære sa ja, førr da fikk æ ikkje meir spørsmål og da ble d ikkje vanskelig førr mæ.»

Eksemplene ovenfor viser hvor viktig det er for minoritetsspråklige barn og foreldres trygghet at de har en ansatt blant personalet som snakker deres morsmål. Det kan være deres vei inn for å bli inkludert og få tillit til majoritetssamfunnet. Når de møtes med anerkjennelse og respekt for den de er, ved blant annet en ansatt som snakker deres morsmål, kan det være med på å gjøre deres inkluderingsprosess lettere. Ved å ha flerkulturelt personale ansatt i barnehagen kan man være med på og myndig gjøre minoritetsforeldrene. Dersom man jobber for å styrke foreldrenes tro på seg selv som positive rollemodeller for sine egne barn, vil man kunne bidra til å styrke barnas identitetsutvikling.

I Alis familie var det viktig at barna skulle gå i norsk barnehage og han kommer gjentatte ganger tilbake til betydningen av en god utdanning. Han sier:

«Jeg kjenner en familie som har to barn der ingen av dem går i barnehagen. Jeg spurte faren hvorfor de ikke går på barnehagen. Han svarte fordi de er 3 år nå, de må lære morsmålet først, deretter kommer jeg til å sende dem i barnehagen. Men jeg sa at det skader ikke å sende dem i barnehagen nå, dere kan snakke morsmålet hjemme. Men han tenkte ikke slik, de må lære morsmålet først, deretter norsk.»

Språkopplæring har stor innvirkning på familiens mulighet til å bli inkludert i samfunnet. Han peker på at foreldrenes utdanningsnivå har betydning for hvor godt inkludert deres barn kan bli. På mitt spørsmål om han mener språkopplæring er viktig svarer han:

«Ja, det er det. Alt kommer an på foreldrene. Hvis de ikke har noen skolegang blir det enda vanskeligere for barna å tilpasse seg. Språket er viktig. Det er nøkkelen til integrering og inkludering. Hvis man ikke forstår språket så blir det veldig vanskelig. Da blir det misforståelser og usikkerhet og alt kan oppstå..»

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Ali har et viktig poeng i det han sier i forhold til kunnskap. Han sier at “språket er nøkkelen til integrering og inkludering”. I eksemplet ovenfor henviser han til en samtale der han har prøvd å overbevise en annen far om at det er viktig å sende barna i barnehagen. Det kan være mange årsaker til at denne faren ikke ønsker at hans barn skal gå i barnehagen før de har lært seg morsmålet godt nok. Det er uansett foreldrenes valg når barna skal begynne i barnehagen. Mange etniske nordmenn vil også mene at det er viktig å være med mor/far de første årene. Dette kan de finne støtte for også innenfor forskning blant annet om høyt cortisolnivå hos ettåringer i barnehagen (Drugli, 2016). Det viktigste er at foreldrene får informasjon om hva barnehagen kan tilby dem som familie og deres barn.

Han sier at hans egne barn har lært seg mye norsk ved hjelp av tegneserier og TV. Videre kommer han inn på at familiers økonomi:

«Jeg kjenner en del familier som ser bare på hjemlandets kanaler. Og noen som ikke har TV på grunn av TV- lisensen, de har økonomiske problemer. Økonomien teller mye. De som har jobb og god økonomi kan klare seg bedre og barna kan klare seg bedre.»

Han fremhever altså betydningen av familiens utdanningsnivå, språkopplæring og økonomi som sentrale for familiens evne og mulighet for å bli inkludert i det norske samfunnet. Gratis kjernetid i barnehagen for minoritetsspråklige barn kan gi familiene en bedre mulighet for å bli inkludert i det norske samfunnet. I enkelte bydeler i sentrale strøk i Oslo har dette vært praksisen. I NOU 2017: 6 (s. 175-176) som omhandler offentlig støtte til barnefamilier er et av tiltakene for å bedre fattige barnefamiliers muligheter til inkludering nettopp gratis kjernetid i barnehagen. Utvalget henviser til at den viktigste grunnen til at det har vært en økning i antallet lavinntektsfamilier i Norge i de seneste tiårene er innvandring. Foreldrenes deltagelse i arbeidslivet er særlig viktig for barns velferd. Utredningen understreker, i likhet med hva Ali sier, at de som har jobb og god økonomi klarer seg bedre.

Honneths solidariske sfære fremhever betydningen av individets evne til selvverdsetting gjennom anerkjennelse ved å kunne delta i et arbeidsmessig fellesskap. Dersom samfunnet tilrettelegger for at barn kan ha gratis kjernetid i barnehagen vil det gi spesielt mødrene mulighet for å delta i arbeidslivet. Dette vil gi familiene bedre mulighet for å bli inkludert i det norske samfunnet. Eksemplet om gratis kjernetid i barnehagen er bare et av tiltakene som

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

kan gi familiene bedre forutsetninger for inkludering. Det finnes flere som jeg ikke har valgt å gå inn på i denne omgang, men jeg vil fokusere på forebyggende nettverksarbeid nedenfor fordi Ali og Rahele omtaler dette.

4.5. Forebyggende nettverksarbeid.

Ali mener det burde være et samarbeid mellom UDI og barnehagene/skolene. De burde sende med et sammendrag av familiens sak til den skolen/barnehagen som skal motta familien. Han sier:

«Barnehagen får bare høre at familien kommer fra Syria, Iran eller Afghanistan, men uten å vite hva de kan, foreldrene kan og hvilke muligheter de har.»

Han mener det vil være lettere å tilrettelegge for en god inkludering rundt familien hvis de ulike instansene som er i kontakt med dem samarbeider bedre. Honneths solidariske sfære vektlegger individets mulighet for deltagelse i et solidarisk fellesskap. Det er i dette fellesskapet man møter andre mennesker og kan oppleve anerkjennelse for den man er. Hvordan samfunnet tilrettelegger for at slike møter kan finne sted, har stor betydning for hvor inkludert individet føler seg. Min erfaring er at mye overlates til foreldrene selv når deres barn skal begynne i barnehagen. Mange minoritetsforeldre kan være ekstra sårbare i denne overgangsfasen og kunne ha nytte av at barnehagen hadde noe informasjon på forhånd. På den måten kan barnehagen også tilrettelegge for et godt foreldresamarbeid, f. eks. med å bestille tolk dersom det er behov for det. Et tverretattlig samarbeid kan være positivt for enkeltfamiliers inkluderingsprosess.

I noen tilfeller kan kanskje hensynet til taushetsplikten man har innenfor de ulike institusjonene være et hinder for et godt samarbeid rundt enkeltfamilier. Å tilrettelegge for gode inkluderingsprosesser er et samfunnsansvar, og så lenge familiene selv ønsker at deres historie skal fortelles videre til for eksempel barnehagen bør det være rutiner for slik overføring av informasjon. Begrensningene som legges i forhold til overføring av informasjon mellom ulike institusjoner, kan kjennetegne det Foucault betegner som maktbruk. Taushetsplikten kan noen ganger være til hinder for samarbeid og blir dermed et hinder for inkluderingen. Istedenfor å tilrettelegge for en god overgang for familiene, gjemmer man seg bak taushetsplikten. Den nye rammeplanen (2017 s.33) fremhever betydningen av gode

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

overgang når barnet begynner i barnehagen. Den løfter fram betydningen av samarbeidet med skolen, men utelater andre institusjoner. Dette kunne med fordel vært løftet mer fram, slik Ali også snakker om.

Gjennom hele intervjuet med Ali vektlegger han betydningen av språk og nettverk.

«Hvis du tenker på inkludering eller integrering tror jeg det er noen ting som er veldig viktig. Det er, for innvandrere og flyktninger, språkopplæring og undervisning som er veldig viktig. Også miljøet de vokser opp i, barnehagen eller skolen. Det sosiale nettverket, venner som de får.»

Jeg har snakket med mange minoritetsspråklige foreldre i de årene jeg har arbeidet i barnehagen. Flere av dem gir uttrykk for at de ikke opplever at de får innpass blant de norske familiene. Dette kan jeg se for eksempel når det er foreldrekafe i barnehagen. Iblant kan det være språklige barrierer, men det kan også være andre grunner. Hvordan personalet i barnehagen opptrer i denne sammenhengen kan ha stor innvirkning på hvor godt inkludert familiene blir i samfunnet på sikt. Sand (2016 s.90-91) snakker om myndiggjøring og at personalet i barnehagen bør ha en målsetting om å gi spesielt minoritetsspråklige foreldre selvtillit i foreldrerollen og støtte for å bygge nettverk. Ansatte i barnehagen har makten i denne relasjonen fordi de oppholder seg på en trygg arena, mens spesielt minoritetsspråklige foreldre kan være utrygge.

Rahele forteller at om sine erfaringer fra Åpen barnehage som hun besøkte i en periode mens hun gikk hjemme med datteren sin.

«Åpen barnehage e førr alle, og æ vart overraska over at d kom veldig mange dit. Både norske, fra Tyrkia, Somalia, også kom d fedre også. Ikkje bare norske, æ huska spesielt en som hadd tvillinga. De va fra Afghanistan, han var dær. Snakka med oss på norsk. D va så fint, æ vart så glad førr å se d.»

Åpen barnehage er et tilbud som drives av Trondheim kommune og driftes av en barnehage. Tilbudet er gratis, har begrenset åpningstid, foreldrene/barnepasser må være sammen med barnet mens det er der. Det er en pedagog til stede fra barnehagen og tilrettelegger for ulike aktiviteter. Dette er et lavterskeltilbud som kan være svært betydningsfullt for blant annet minoritetsfamilier. Det blir en møteplass der de kan bli kjent med andre og skaffe seg et

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

nettverk. Rahele fremhever sin opplevelse med at også fedre benyttet seg av tilbudet. Foreldre som er hjemmeværende, men også de som har foreldrepermisjon kan ha stor glede og nytte av et slikt tilbud. Det er et eksempel på hvordan samfunnet kan legge til rette for at familier kan bli kjent med andre småbarnsfamilier, skaffe seg et nettverk og inkluderes i det norske samfunnet. Rahele fremhever at det er et tilbud for alle.

Jeg har nå drøftet og beskrevet noe av det som kom frem i empirien. I det neste kapitlet vil jeg komme med noen oppsummerende kommentarer.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Kapittel 5: Avsluttende kommentar

Problemstillingen i denne oppgaven er:

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Med bakgrunn i egen kunnskap, analyseprosessen og tolkning av data har jeg gitt et bilde av hva mine forskningsdeltakere mener er det viktigste for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet. Det som kommer frem i oppgaven er også en fremstilling av deltagernes egen erfaring med sine inkluderingsprosesser. De forteller om sine egne tanker, holdninger og erfaringer med inkluderingsprosesser i det miljøet de er en del av. Dette er en sentral del av oppgaven fordi det i neste omgang vil påvirke hvordan de forholder seg til sine egne barn.

Sentrale funn i empirien er tilhørighet, kulturell variasjon, relasjoner og samspill, språk og utdanning og til slutt forebyggende nettverksarbeid. Dette har jeg blant annet drøftet i lys av teori fra Honneth fordi jeg mener hans fremstilling av hvordan identiteter skapes i samfunnet er spennende. Hans fokus på de ulike sfærene som mennesker gjennomgår; kjærlighetsfæren, den rettslige sfæren og den solidariske sfæren har jeg funnet eksempler på i mitt analysearbeid. I tillegg har jeg fokus på hvordan ulike maktperspektiver konstituerer seg i samfunnet, rådende diskurser og Løvlie Schibbyes tanker om frihet.

Det viktigste for foreldrene i undersøkelsen er at deres barn får erfare at de tilhører gruppen og samfunnet de lever i. Tilhørighet og anerkjennelse er sentrale begrep. De tilpasser seg den norske kulturen og ønsker å ta aktivt del i den. De tar avstand fra det de opplever som undertrykkende kulturer fra deres hjemland, for eksempel og ikke kunne gifte seg med den de ønsker. Flere av forskningsdeltakerne fremhever betydningen av å lære seg det norske språket, delta i fritidsaktiviteter og ta utdanning. Det er viktig at samfunnet tilrettelegger for at også minoriteter får muligheten til dette.

Jeg er ganske overrasket over funnene i denne undersøkelsen. Jeg hadde forventet at deltakerne ville fremheve betydningen av å ta vare på og videreformidle sin egen kultur. Isteden fokuserte de mest på den norske kulturen. Dette kan selvsagt være fordi jeg ikke spurte direkte om dette, men jeg fikk et klart inntrykk av at de mente det viktigste var å delta i den norske kulturen. Foreldresamarbeidet er en viktig del av arbeidet med barn og unge i

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

pedagogiske institusjoner. Å lytte til deres stemme for å tilrettelegge for et godt utviklings- og læringsmiljø er en viktig forebyggende arbeidsmåte for å hindre ekskludering og fremme inkludering.

Den nye Rammeplanen(2017 s.7) fremhever betydningen av

«Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse».

Dette er barnehagens verdigrunnlag og det blir fremhevet at det skal gjøres i nært samarbeid med barnets hjem. Personer som jobber med barn og unge har et særlig ansvar for hele tiden å være i utvikling og å møte barn og foreldre med en åpen og inkluderende holdning. Kontinuerlig refleksjon og ny kunnskap bør være en sentral del av yrkesutøvelsen.

Litteraturliste

Akslen, Å.(2012). Kulturforskjeller i barnehagen. Fokus på respekt og anerkjennelse. I: Skoglund R.I. & Åmot I.(Red.). *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersen, C.E. (2015). Mot en mindre profesjonalitet. «Rase», tidlig barndom og Deleuzeoguattariske blivelser. Stockholm: Stockholms universitet.

Bakken, Y. & Solbue, V. (2016). «Det handler jo egentlig om å være sammen som mennesker». I: Bakken, Y. og Solbue, V. (red.). *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget

Bakken, Y. (2016). *Kræsjkurs i flerkulturell kompetanse-bra å vite for et godt samarbeid mellom barnehage og hjem*. I: Bakken, Y. og Solbue, V. (red.). *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bae, B. (2011). *Gjensidige inkluderingsprosesser-muligheter i dagligdagse samspill i barnehager*. I: Korsvold, T.(red.). *Barndom. Barnehage. Inkludering*. Bergen: Fagbokforlaget

Bae, B. og Waastad, J.E.(1992). *Erkjennelse og anerkjennelse- en introduksjon i Erkjennelse og anerkjennelse- perspektiv på relasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget.

Becher, A.A.(2006). *Flerstemmig mangfold: Samarbeid med minoritetsforeldre*. Bergen: Fagbokforlaget.

Drugli, M.(2016). *Elevated cortisol levels in Norwegian toddlers in childcare*. Hentet fra: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2016.1278368>

Eriksen, T.H. (2002). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Eriksen, T.H. og Sørheim, T.A. (1994). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Ad Notam Gyldendal.

Foucault, M.(1999). *Diskursens orden*. Tiltredelsesforelesning holdt ved College de France 2. desember 1970. Oslo: Spartacus Forlag.

Gjervan, M., Andersen, C.E. & Bleka, M. (2012): *Se mangfold! : perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm

Glaser, V.(2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Honneth, A. (2003): *Behovet for anerkendelse: en tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Honneth, A. (2008): *Kamp om anerkjennelse: om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oslo: Pax.

Kibsgaard, S. (2011). Solidaritet i pedagogisk arbeid. I: *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Glaser, V, Moen, K.H, Mørreaunet, S. og Søbstad, F.(red.) Oslo: Universitetsforlaget.

Kjeldstadli, K.(1999). *Fortida er ikke hva den engang var- en innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kleven, T.H.(red.). (2014). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. Bergen: Fagbokforlaget.

Korsvold, T. (red.) (2011) *Barndom – barnehage – inkludering*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2006). *Lov om barnehager*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Kunnskapsdepartementet (2011). Rammepplan for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammepplan for barnehagen- innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Lindhardt, E.M. og Askland, U.(2016). «Hvis du spør meg...»Foreldreblikk på mat og måltider i en barnehage med mange etniske minoriteter. I: Bakken, Y. og Solbue, V. (red.). *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Løvlie Schibbye, A.(2006). *Livsbevissthet-om å være tilstede i eget liv*. Oslo: Universitetsforlaget.

Meld. St.6 (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk. Mangfold og felleskap*. Oslo: Det kongelige barne, likestillings- og inkluderingsdepartement.

NOU 2017:6. (2017). *Offentlig støtte til barnefamilier*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6ee74831e812490dad20852b7306dc11/no/pdfs/nou201720170006000dddpdfs.pdf>

Postholm, M.B.(2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Qureshi, N.A. (2008): *Beskrivelser av oppdragelse: utslag av definisjonsmakt og eurosentrisme?* art. i Otterstad A.M: *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold- fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ringdal, K. (2007) *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sand, S. (2016). Ulikhet og fellesskap-flerkulturell pedagogikk i barnehagen. Vallset: Oplandske Bokforlag.

Sejerstad, Å. (2017). *To søstre*. Kagge forlag.

Seland, M. (2012). Barnehagens nye rom sett i lys av diskurser om livslang læring. I: A. Krogstad, G. Hansen, W. Knudsen & T. Moser(red.). *Rom for barnehage- Et flerfaglig perspektiv på barnehagens fysiske miljø*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skoglund, R.I. & Åmot, I. (2012). *Anerkjennelsens kompleksitet i pedagogiske institusjoner(art.) I: Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse-en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Toverud, S. (2010). *ICDP- programmets virkning: en evalueringsstudie om barnehagepersonells opplevelse av styrket omsorgskompetanse etter deltagelse i ICDP- programmets gruppeveiledning*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Institutt for spesialpedagogikk. Universitetet i Oslo.

Wold, L.(2017). *Ære være mine døtre. En fars fortelling om å drepe sitt eget barn*. Kagge forlag.

Åmot, I. (2014). *Barn med samspillsvansker og ansattes dilemma relatert til retten til medvirkning i barnehagen*. (Doktorgradsavhandling). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Hentet 21. mars 2017 fra: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-enderlige/2017-03-21>

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Hentet 13. september 2017 fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/krim/aeresdrap-alle-fanger-sitter-ikke-i-fengsel/a/24140518/>

Hentet 8. oktober 2017 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Vedlegg 1: Intervjuguide

Problemstilling

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Spørsmål til informanten.

- Hvor mange barn har du? Alder på barna?
- Hvor mange år har du hatt barn i barnehagen?
- Hva var bakgrunnen for at du/dere søkte barnehageplass?

- Kan du si noe om din egen bakgrunn? Din egen barndom?
- Hvor lenge har du vært i Norge?
- Hvorfor kom du til Norge?

Opgaven min handler om inkludering. I samfunnsdebatten brukes ofte begrepet integrering. Har du tenkt over det? Hva tenker du er forskjellen?

- Hva mener du er viktigst for at ditt barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

- Hvordan opplevde du det første møtet med barnehagen?
- Kan du si noe om samarbeidet med personalet?
- Har du kjennskap til om barnehagen jobber spesielt i forhold til inkludering?
- Har du noen tanker om hvordan barnehagen best kan jobbe med inkludering?
- Er det noe fra din kultur som har fått plass i ditt barns barnehage?

- Hvilke erfaringer har du i forhold til kontakten med de andre foreldrene?
- Omgås du eller familien din med noen av familiene som er etnisk norske?
✓ I tilfelle nei, hvorfor ikke?

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

✓ Ja; hvilke erfaringer har du/dere med dette?

- Har du noen tanker om betydningen av å delta på fritidsaktiviteter/bursdager o.l.?
- Mener du det er viktig å delta på arrangementer med andre foreldre?
- Har dere noen ganger andre barn med hjem på besøk?
- Tenker du at du er inkludert i det norske samfunnet?
- Mener du at ditt barn er inkludert?
- Har du noe mer du vil fortelle?

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt.

Hei.

Mitt navn er Gunilla Eide Isaksen. Jeg er pedagogisk leder i Romolslia barnehage. For tiden jobber jeg med min masteroppgave i førskolepedagogikk på NTNU/ Dronning Mauds minnes høyskole for barnehagelærerutdanning. Oppgaven skal handle om foreldrenes erfaringer og tanker omkring hva de mener er viktigst for at deres barn skal inkluderes i det norske samfunnet. I den forbindelse ønsker jeg å intervju tre foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn.

Jeg ønsker å ha et intervju der jeg stiller spørsmål rundt dette temaet. Jeg kommer til å ha med meg en lydopptaker. Det som blir tatt opp kommer til å slettes rett etter transkribering. Alle anonymiseres, og jeg kommer ikke til å skrive noe som kan ledes tilbake til enkeltpersoner. Målet er å få fram refleksjoner og erfaringer dere har som jeg og andre kan lære noe av.

Jeg trenger ca. 45 min. og jeg vet at det er travelt i hverdagen. Men jeg håper det lar seg gjennomføre. Jeg er fleksibel i forhold til når det passer deg, men håper det kan skje i løpet av uke 43(24.-28. oktober). Jeg kommer selvsagt gjerne til din barnehage.

Vennlig hilsen Gunilla Eide Isaksen

3. oktober 2016

Telefon: 41814005

Hva mener minoritetsforeldre er viktigst for at deres barn skal bli inkludert i det norske samfunnet?

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Informasjon om intervjustudie

Beskrivelse av masteroppgaven

Mitt navn er Gunilla Eide Isaksen. Jeg er pedagogisk leder i Romolslia barnehage. For tiden jobber jeg med min masteroppgave i førskolepedagogikk på NTNU/ Dronning Mauds minnes høyskole for barnehagelærerutdanning. Oppgaven skal handle om foreldrenes erfaringer og tanker omkring hva de mener er viktigst for at deres barn skal inkluderes i det norske samfunnet. I den forbindelse ønsker jeg å intervju tre foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn. Jeg ønsker å ha et intervju der jeg stiller spørsmål rundt dette temaet.

Frivillig deltagelse

All deltagelse er frivillig, og du kan trekke deg når som helst. Jeg tar opp samtalen ved bruk av en lydopptaker. Opptaket vil kun bli brukt til denne oppgavens formål og all data vil bli anonymisert. Opptaket vil bli slettet etter transkribering. Du kan når som helst avslutte intervjuet eller trekke tilbake informasjon som er gitt under intervju.

Anonymitet

Datamaterialet og rapporten vil bli anonymisert: ingen andre enn jeg vil vite hvem som er blitt intervjuet, og det du sier i intervjuet vil ikke kunne tilbakeføres til deg.

Før intervjuet begynner ber jeg deg om å samtykke i deltagelsen ved å undertegne på at du har lest og forstått informasjonen på dette arket, og ønsker å stille opp til intervju.

Samtykke

Jeg har lest og forstått informasjonen over og gir mitt samtykke til å bli intervjuet

Sted og dato

Signatur